

Dubravka Božić Bogović

STRUKTURA STANOVNIŠTVA SRIJEMA PREMA VJEROISPOVIJESTI U DRUGOJ POLOVICI 18. I POČETKOM 19. STOLJEĆA NA OSNOVI PODATAKA KANONSKIH VIZITACIJA

Dubravka Božić Bogović
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera
Osijek

UDK 314.6(497.5-3 Srijem)"17/18"
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 28.10.2008.
Prihvaćeno: 18.2.2009.

U radu se razmatraju, na osnovi objavljenih i neobjavljenih zapisa kanonskih vizitacija za područje Srijema, osnovna konfesionalno-demografska obilježja u drugoj polovici 18. i početkom 19. stoljeća. Razmatra se, napose, broj i struktura vjernika pojedinih vjeroispovijesti uz poredbenu analizu dostupnih podataka. Uspoređeni su i pokazatelji karakteristični za područja Srijemske i Pečuške biskupije te oni za područja pojedinih župa uz kratak osvrt i na međuvjerske odnose.

Ključne riječi: Srijem, kanonske vizitacije, biskupija, župa, katolici, pravoslavni, kalvini, konfesionalno-demografski pokazatelji

Uvodne napomene

Jedan od najvrjednijih povijesnih izvora za proučavanje crkvene i vjerske povijesti, posebice Katoličke crkve, jesu kanonske vizitacije. Podaci prikupljeni tijekom pastirskih pohoda biskupa ili njihovih ovlaštenika o crkvenim građevinama i imovini, kultu i bogoslužju, župnicima i drugim vjerskim službenicima omogućavaju stvaranje relativno cjelovite slike organizacije i djelovanja Katoličke crkve u sklopu župa određene biskupije. Osobito se, pak, vrijednima mogu smatrati oni koji se odnose na vjernike, odnosno na njihovo ponašanje, sudjelovanje u vjerskome životu župe, zlouporabe i prekršaje te odnose s pripadnicima drugih vjeroispovijesti, s obzirom na to da daju uvid u oblike pučke pobožnosti i vjersku svakodnevicu "običnih" vjernika, pružajući, u određenoj mjeri, mogućnost za stvaranje vjerske

slike “odozdo”. Također, tijekom vizitacije redovito su, manje ili više sustavno i detaljno, bili bilježeni podaci o broju vjernika, a koji mogu poslužiti za utvrđivanje vjerske strukture stanovništva te kao demografski pokazatelji.

Proučavanje vjerske strukture stanovništva Srijema u 18. stoljeću zanimljivo je ponajprije zbog njegove konfesionalne nehomogenosti, odnosno činjenice da je uz katolike ondje živjelo brojno pravoslavno stanovništvo, ali, premda u manjem broju, i pripadnici drugih vjeroispovijesti, odnosno kalvini, luterani i Židovi, te zbog praćenja demografskog oporavka te pokrajine koja je ratnim razaranjima tijekom Bečkoga rata (1683. – 1699.) bila opustošena, u znatnoj mjeri depopulizirana te, uslijed migracija, izložena promjenama u sastavu stanovništva. Može se postaviti pitanje je li, na koji način i u kojoj mjeri uklopljenost Srijema, odnosno njegovog dijela uz granicu s Osmanskim Carstvom, u vojno-krajiški sustav Habsburške Monarhije utjecala na vjersku strukturu tamošnjeg stanovništva. Naposljetku, valja napomenuti da je Srijem potkraj 18. stoljeća doživio i važnu promjenu u crkvenom pogledu, točnije, u upravno-teritorijalnoj organizaciji Katoličke crkve. Dvije male biskupije, Bosanska ili Đakovačka i Srijemska, 1773. godine bile su kanonski ujedinjene. Njima su 1776. godine bili pridruženi Osijek i Petrovaradin, do tada izuzete župe pod jurisdikcijom ostrogonskog nadbiskupa, a 1780. godine i deset župa Zagrebačke biskupije zapadno od Slavenskog Broda te sedamnaest župa Pečuške biskupije u istočnoj Slavoniji i zapadnom Srijemu. Na taj se način potkraj 18. stoljeća cijeli Srijem našao u sastavu jedne biskupije.¹

U drugoj polovici 18. stoljeća srijemski, pečuški te bosansko-đakovački i srijemski biskupi obavili su više pastirskih pohoda.² Srijemski biskup Ivan Krstitelj Paxy

¹ U radu će se, radi preciznije usporedbe, za područje Srijema koje je do 1780. godine bilo u sastavu Pečuške biskupije koristiti termin “zapadni Srijem”, a za područje nekadašnje samostalne Srijemske biskupije “istočni Srijem”, premda takva podjela u potpunosti ne odgovara suvremenom geografskom određenju.

² Zbog preglednosti teksta, u radu se uz sve pojedinačne statistički obrađene i analizirane podatke o broju i strukturi vjernika neće unositi bilješke o objavljenoj izvornoj građi te arhivskim oznakama korištenih neobjavljenih izvora. Stoga se na ovome mjestu navode odnosi bibliografski i arhivski podaci:

- Objavljena izvorna građa koja se odnosi na vizitacije Srijemske biskupije u razdoblju 1763. – 1768. godine te Pečuške biskupije 1754. – 1755. godine nalazi se u: *Kanonske vizitacije – Srijem (1735. – 1768.)*, ur. i prev. Stjepan Sršan, knj. IV., Osijek 2006.

- Objavljena izvorna građa koja se odnosi na vizitacije župa Bosanske ili Đakovačke i Srijemske biskupije u istočnom Srijemu u dijelu koji se danas nalazi izvan granica Republike Hrvatske (osim Čerevića i Karlovaca), za razdoblje 1775. – 1803. te 1811. godinu, nalazi se u: *Kanonske vizitacije – Srijem (1775.–1833.)*, ur. i prev. Stjepan Sršan, knj. VI., Osijek 2008.

- Neobjavljena izvorna građa koja se odnosi na vizitacije župa Bosanske ili Đakovačke i Srijemske biskupije u dijelu Srijema koji se danas nalazi u sastavu Republike Hrvatske, za razdoblje 1781. – 1803. godine, nalazi se u: Nadbiskupski arhiv Đakovo (dalje: NAĐ), Đakovo, *Acta visitationis canonicae ab 1768–1803 per Dioecesim Syrmiensem*.

- Neobjavljena izvorna građa koja se odnosi na vizitacije župa Bosanske ili Đakovačke i Srijemske biskupije u dijelu Srijema koji se danas nalazi u sastavu Republike Hrvatske (te podaci za Čerević i Karlovce), za 1811. i 1812. godinu, nalazi se u: NAĐ, Đakovo, *Acta visitationis canonicae*. Ova je građa raspoređena u kutije na sljedeći način: Berak (KV 3), Bošnjaci (KV 3), Cerna (KV 4), Čerević (KV 4),

(1762. – 1771.) pohodio je svoju biskupiju četiri puta, 1763., 1765., 1766. i 1768. godine, dok je pečuški biskup Juraj Klimo (1751. – 1777.) civilno područje svoje biskupije u Srijemu obišao 1754. godine, a područje Vojne granice 1755. godine. Izvornici ovih zapisa za Srijemsku biskupiju čuvaju se u Nadbiskupskom arhivu u Đakovu, za srijemski dio Pečuške biskupije u Biskupijskom arhivu u Pečuhu, a njihov tekst u latinskom izvorniku i hrvatskom prijevodu 2006. godine objavili su Državni arhiv u Osijeku i Biskupija Đakovačka i Srijemska.³ Prvi biskup sjedinjenih biskupija Bosanske ili Đakovačke i Srijemske, Matej Franjo Krtica (1773. – 1805.), obavio je čak jedanaest pastirskih pohoda. U onima iz 1775., 1777. i 1778. godine obišao je župe u istočnom Srijemu s obzirom na to da je zapadni i nadalje bio u sastavu Pečuške biskupije. Uz župe u istočnom Srijemu, biskup Krtica u svojim je pohodima 1781., 1782., 1785., 1787., 1791., 1794., 1798., 1800. i 1803. godine obišao i one u zapadnome koje su Bosanskoj ili Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji bile pridružene 1780. godine. Ukoričena knjiga izvornika tih zapisa nalazi se u Nadbiskupskom arhivu u Đakovu,⁴ a dio koji se odnosi na župe u istočnom Srijemu u dijelu koji se danas nalazi izvan granica Republike Hrvatske, u latinskom izvorniku i hrvatskom prijevodu objavili su 2008. godine Državni arhiv u Osijeku i Biskupija Đakovačka i Srijemska.⁵ Prvu vizitaciju župa u Srijemu u 19. stoljeću, 1811. i 1812. godine, obavio je biskup Antun Mandić (1806. – 1815.). Izvornici tih zapisa, organizirani u svežnjeve po župama, čuvaju se u Nadbiskupijskom arhivu u Đakovu.⁶ Dio zapisa koji se odnosi na župe u istočnom Srijemu u dijelu koji se danas nalazi izvan granica Republike Hrvatske (osim Čerevića i Karlovaca) objavili su 2008. godine Državni arhiv u Osijeku i Biskupija Đakovačka i Srijemska.⁷

U metodološkom pogledu poteškoću u prikazivanju cjelovitije i preciznije slike vjerske strukture stanovništva Srijema potkraj 18. i početkom 19. stoljeća predstavlja neujednačenost konfesionalno-demografskih podataka zabilježenih u pojedinim zapisima pastirskih pohoda. Tako je o katolicima Pečuške biskupije vizitator u vremenu 1754. – 1755. godine zabilježio podatke o “stanju duša”, odnosno o broju bračnih parova, onih koji su za ispovijed i pričest te onih koji su samo za ispovijed (vidi *tab. 2.*), dok je ukupni broj katolika te broj kuća katolika izostavljen. S druge strane, srijemski biskup Paxy, obilazeći župe svoje biskupije u razdoblju 1763. – 1768. godine, bilježio je broj osoba za ispovijed i pričest te onih samo za ispovijed, broj

Drenovci (KV 5), Gradište (KV 7), Ilok (KV 8), Ivankovo (KV 8), Jankovci (KV 9), Karlovci (KV 10), Lipovac (KV 12), Lovas (KV 12), Morović (KV 13), Nijemci (KV 13), Novak (KV 14), Nuštar (KV 14), Privlaka (KV 18), Račinovci (KV 19), Rajevo Selo (KV 19), Retkovci (KV 19), Sotin (KV 22), Šarengrad (KV 23), Tordinci (KV 24), Tovarnik (KV 24), Vrbanja (KV 25), Vukovar (KV 26), Županja (KV 26).

³ *Kanonske vizitacije – Srijem (1735. – 1768.).*

⁴ NAĐ, *Acta visitationis canonicae ab 1768-1803 per Dioecesim Syrmiensem.*

⁵ *Kanonske vizitacije – Srijem (1775. – 1833.).*

⁶ NAĐ, *Acta visitationis canonicae.*

⁷ *Kanonske vizitacije – Srijem (1775. – 1833.).*

krizmanih te broj bračnih parova, ali i ukupni broj vjernika i njihovih kuća. U vizitacijama biskupa Krtice 1781. – 1803. godine sustavno je bilježen samo broj osoba koje su primile sakrament potvrde (vidi *tab. 3. – 5. i graf. 2.*), a tek sporadnično, za pojedina mjesta (uglavnom u istočnom Srijemu) i podaci o broju vjernika, ali samo za poneke župe ili filijale (vidi *tab. 6.*). Ostali podaci uobičajeni za “stanje duša” izostavljeni su, a iz teksta vizitacije može se zaključiti da su ih župnici bili dužni naknadno poslati biskupu. Jesu li to učinili ili ne, nije poznato, s obzirom na to da ih biskupovi pisari nisu unijeli u tekst, a u Nadbiskupskom arhivu u Đakovu ne čuvaju se knjige “stanja duša” koje se nalaze, ako su sačuvane, u arhivima pojedinih župa. Najpotpuniji su podaci oni koje je prikupio biskup Mandić u razdoblju 1811. – 1812. godine te obuhvaćaju broj kuća, bračnih parova, udovaca/udovica, osoba za pričest i ispovijed, i onih samo za ispovijed te ukupni broj vjernika. Ipak, i u tim zapisima postoje “praznine”, vjerojatno zbog toga što župnik u danom trenutku nije imao pripremljene tražene informacije. Takva neujednačenost podataka otežava praćenje i usporedbu konfesionalno-demografskih pokazatelja kroz pojedine godine, ali i dobivanje preciznijih podataka o broju i strukturi vjernika za cijeli Srijem te usporedbu između njegova istočnog i zapadnog dijela. Isto tako valja računati i na moguće pogreške pisara pri bilježenju ili prepisivanju podataka te na mogućnost da su pojedini župnici bili nemarniji u vođenju evidencije o svojim župljanima, pa su vizitatorima iznijeli tek okvirne, a ne precizne podatke. Osim toga, prilikom vizitacija podaci za pojedine župe ili filijale jednostavno nisu bili zabilježeni,⁸ a vojne posade graničarskih utvrda uglavnom nisu bile popisivane, što sve utječe na brojčana odstupanja i statističke pogreške pri analizi podataka.

Po pitanju pravoslavnih i protestantskih vjernika kanonske su vizitacije još nesustavnije. Tijekom pastirskog pohoda 1754. – 1755. godine u Pečuškoj biskupiji za poneka je mjesta zabilježen broj kuća pripadnika navedenih vjeroispovijesti, ali je uglavnom samo uopćeno navedeno da katolici u određenoj župi i naselju žive pomiješani s pravoslavlima ili da pravoslavni čine većinu stanovništva (primjerice u Vukovaru). Vizitacije Srijemske biskupije u razdoblju 1763. – 1768. godine ipak donose relativno sustavne podatke uz navođenje broja kuća pravoslavnih za pojedine matice i filijale, osim za Slankamen u kojemu su navedeni samo kao većina, dok je okvirni broj pravoslavnih vjernika zabilježen samo za Karlovce, Zemun i Petrovaradin. Zapisi vizitatora u razdoblju 1775. – 1803. godine vrlo uopćeno i posredno govore o pripadnicima nekatoličkih vjerskih zajednica. Budući da je broj kalvina, luterana i Židova u cijelom Srijemu bio relativno malen, o njihovoj se prisutnosti doznaje tek iz poneke usputne primjedbe vezane uz konkretne slučajeve (primjerice pokrštavanje jedne cijele židovske obitelji 1775. godine), dok je za pravoslavne vjernike navedeno samo da u pojedinoj župi ili naselju čine većinu (primjerice u Slankamenu, Zemunu,

⁸ Primjerice, 1811. godine u podatke za Župu Lipovac nisu bile uključene filijale; Petrovaradin je bio popisano bez Ljudevitdola, a za Nikince, koji su se 1807. godine izdvojili iz Župe Hrtkovci kao samostalna župa, nema podataka o broju vjernika. Također, za 1811. godinu ne postoji sačuvana vizitacija Župe Vinkovci.

Golubincima i Mitrovici) ili da žive pomiješani s katolicima. Najsustavniji podaci o pripadnicima nekatoličkih vjerskih zajednica popisani su 1811. i 1812. godine, kad je za pravoslavno stanovništvo, za najveći broj župa, zabilježen broj kuća, a ponegdje i broj vjernika. Ipak, podaci za neke župe nisu zapisani ili su uopćeni (primjerice za župe Cerna, Nijemci, Privlaka, Rajevo Selo, Tovarnik, Banovci, Karlovci, Mitrovica, Petrovaradin). Za analizu je važno primijetiti da neke od navedenih župa, kako svjedoče podaci iz prethodnih vizitacija, imaju brojno ili većinsko pravoslavno stanovništvo, poput Mitrovice i Karlovaca. Broj kalvina, luterana, Židova i grkokatolika zabilježen je tek sporadično, a češće je samo napomenuto da ih "nekoliko" živi u pojedinom naselju (primjerice u Karlovcima, Mitrovici, Petrovaradinu, Zemunu, Vukovaru). Samo za župu Tordinci, jedinu u kojoj su kalvini živjeli u homogenim i većinskim zajednicama (Tordinici i Korod), sustavno je iznesen broj kuća i vjernika.

Vizitatori su malo zanimanja pokazivali za narodnosnu pripadnost stanovnika koju nisu ispitivali sustavno. Ipak, među katoličkim stanovništvom bili su zabilježeni Iliri, Nijemci, Mađari, Slaveni i Dalmatinci. Premda su tek sporadično izrijekom bili spomenuti "Hrvati" (*Croatae*), za većinu "Ilira", "Slavena" i "Dalmatinaca" može se pretpostaviti da su pripadali upravo hrvatskome puku, naravno, u kontekstu protonacionalnog razdoblja 18. stoljeća. Pravoslavno se stanovništvo u vizitacijama ponajviše nazivalo "raskolnicima" ili pripadnicima "grčkog nesjedinjenog obreda", dok se narodnosna oznaka "Rašani" spominjala samo vrlo rijetko. Osim Ilira i Rašana, Nijemci su činili najveći dio stanovništva Srijema, što se može zaključiti iz rijetkih zapisa koji izrijekom bilježe narodnosnu pripadnost vjernika, ali i posredno, na osnovi bilježaka o jeziku na kojem se održavala propovijed tijekom mise. Primjerice, biskup Krtica tijekom svojih pastirskih pohoda odredio je da se propovijedi i kateheze moraju održavati naizmjenice na njemačkom i "iliričkom" jeziku u Čereviću, Mitrovici, Zemunu, Karlovcima, a i sam je biskup tijekom vizitiranja u pojedinim mjestima održavao mise na jednom ili drugom jeziku. Da je u Srijemu bilo i mađarskog stanovništva, svjedoči naredba biskupa Krtice 1777. godine rumškome župniku da mu što prije podastre "stanje duša" s popisom koliko ima Ilira, koliko Nijemaca, a koliko Mađara, te bilješka iz 1789. godine da se među novonaseljenicima u Banovcima nalaze i oni mađarske narodnosti.

Broj i struktura srijemskoga stanovništva prema vjeroispovijesti u drugoj polovici 18. i početkom 19. stoljeća

Nakon vojnih pohoda tijekom Bečkoga rata (1683. – 1699.), koji su opustošili srijemsku pokrajinu, broj njezinih stanovnika, počevši od tridesetih godina pa do kraja 18. i početka 19. stoljeća, neprekidno je rastao. Prema podacima prvih kanonskih vizitacija koje su, nakon oslobođenja od osmanske vlasti, u Srijemu bile provedene sredinom tridesetih godina 18. stoljeća, u Srijemskoj je biskupiji bilo oko 5.000, a u

zapadnom Srijemu u sastavu Pečuške biskupije između 8.000 i 9.000 katolika, dakle ukupno između 13.000 i 14.000 stanovnika katoličke vjeroispovijesti. Pedesetih i šezdesetih godina Srijemska biskupija imala je oko 11.000, a srijemski dio Pečuške biskupije oko 19.000 katolika,⁹ dakle ukupno oko 30.000 stanovnika katoličke vjeroispovijesti, što znači da im se broj za dvadesetak godina više nego udvostručio, odnosno povećao se za oko 114%. Pola stoljeća kasnije, podaci koje su župnici iznijeli vizitatorima o “stanju duša” u svojim župama govore o ukupnom broju od oko 58.000 katolika, od čega nešto manje od 41.500 u zapadnom¹⁰ te oko 16.500 stanovnika katoličke vjeroispovijesti u istočnom Srijemu.¹¹ To je porast od oko 28.000 stanovnika, dakle gotovo udvostručenje njegova broja, odnosno povećanje za oko 93%. U cijelom razdoblju od tridesetih godina 18. stoljeća pa do prvih desetljeća 19. stoljeća stanovništvo Srijema povećalo se za oko 44.000 stanovnika, što čini porast od oko 314%. Ipak, uočljivo je da se razmjerni porast broja stanovnika u drugoj polovici 18. stoljeća ponešto usporio u odnosu na dva desetljeća koja su mu prethodila. To bi se moglo objasniti činjenicom da je u ranijem razdoblju bilo intenzivnije naseljavanje novog stanovništva na opustjelim područjima, što su poticale državne vlasti u skladu s politikom repopulacije čitavog Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva, a osobito *Nove stečevine*,¹² dok se u drugoj polovici stoljeća pojačala uloga prirodnoga prirasta.

Iz tab. 1. i graf. 1. može se vidjeti da je broj katolika u istočnom Srijemu od 1730-ih do 1760-ih godina porastao za oko 6.000 stanovnika, što je povećanje od oko 120%, a u sljedećem razdoblju, do 1810-ih godina, broj im se povećao za još 5.500 stanovnika, dakle za oko 50%. U cijelom promatranom razdoblju u istočnom se Srijemu broj vjernika katoličke vjerske zajednice povećao za oko 11.500 osoba, što čini povećanje od oko 230% u odnosu na sve popisane katolike na početku promatranog razdoblja. Za razliku od istočnog Srijema, koji je u drugoj polovici 18. i početkom 19. stoljeća zabilježio relativno usporavanje porasta broja katolika, u zapadnom je Srijemu kroz cijelo razdoblje rast stanovništva razmjerno ujednačen. Naime, od 1730-ih do 1750-ih godina katoličko je stanovništvo poraslo za oko 10.000 osoba, što je povećanje od oko 110%, a u sljedećem razdoblju, do 1810-ih godina, broj im se povećao za još 22.500 stanovnika, dakle za oko 120%. U cijelom promatranom razdoblju u zapadnom se Srijemu broj vjernika katoličke vjerske zajednice povećao za oko 32.500 osoba, što čini povećanje od oko 360% u odnosu na sve popisane katolike na početku

---

⁹ Kako je već rečeno, vizitacija srijemskog dijela Pečuške biskupije u razdoblju 1754. – 1755. godine nije zabilježila ni ukupni broj katolika, niti broj njihovih kuća. Ipak, usporedbom s podacima iz razdoblja 1811. – 1812. godine u kojima je zabilježen i broj bračnih parova te ukupni broj katolika, došlo se do proračuna prema kojemu se broj bračnih parova množi koeficijentom 3,5 kako bi se dobio približan ukupni broj katolika (tj. na jedan bračni par dolaze još dvije do četiri osobe, prosječno 3,5).

¹⁰ Odnosno, nekadašnjem području Pečuške biskupije u Srijemu.

¹¹ Odnosno, nekadašnjem području samostalne Srijemske biskupije.

¹² Zrinka Blažević, *Vitezovićeve Hrvatska između stvarnosti i utopije - Ideološka koncepcija u djelima postkarlovačkog ciklusa Pavla Rittera Vitezovića (1652.-1713.)*, Zagreb 2002., str. 63.

promatranog razdoblja. Navedeni podaci navode na zaključak da je zapadni Srijem tijekom cijeloga razdoblja ostao važno kolonizacijsko područje, dok se istodobno naseljavanje katoličkog stanovništva u istočnom Srijemu smanjilo.

Teritorijalno veći te s većim brojem naselja, zapadni je Srijem i po broju katoličkih stanovnika nadmašivao istočni. Tako je od ukupnog broja katolika 1730-ih godina na zapadni Srijem otpadalo 64% (vidi *graf. 3.*). Sredinom 18. stoljeća omjer se gotovo i nije promijenio te je zapadnom Srijemu pripadalo 63% ukupno popisano katoličko stanovništvo (vidi *graf. 4.*). Početkom 19. stoljeća može se međutim primijetiti povećanje udjela broja katolika u zapadnom Srijemu na 72% (vidi *graf. 5.*), što je u skladu s već uočenom činjenicom da je katoličko stanovništvo u zapadnom Srijemu u drugoj polovici 18. stoljeća zadržalo porast približno jednako onome u prethodnom razdoblju, dok je istočni Srijem doživio relativno usporavanje rasta broja svojih katoličkih stanovnika.

Nažalost, podaci kanonskih vizitacija o pravoslavnom stanovništvu nisu dostatni za analizu kakva je provedena za katolike u Srijemu. U popisima iz tridesetih godina navodi se da ga je u Srijemskoj biskupiji bilo u Iloku, Berkasovu, Karlovcima, Zemunu, Slankamenu i Kukujevcima, pri čemu je Slankamen naveden kao potpuno pravoslavno naselje (osim obitelji carskog tridesetničara), a ostala naselja, osim Kukujevaca, imala su većinu ili znatan broj pravoslavnog stanovništva. Jedini konkretan podatak bio je naveden za Berkasovo, u kojem je 1735. godine bilo 170 kuća pripadnika pravoslavne vjeroispovijesti. Istodobno su u srijemskom dijelu Pečuške biskupije vizitatori zabilježili pravoslavno stanovništvo u polovici od trideset i četiri popisana naselja, od kojih su kao potpuno pravoslavna navedeni Ilinci i Mohovo, a većinu pravoslavnog stanovništva imali su Orolik, Tompojevci, Mala Vašica, Adaševci i Opatovac. Znatan udio pravoslavnih, od trećine do polovine ukupnog broja stanovnika, imali su Šarengrad, Tovarnik i Vukovar, a u još devet naselja zabilježeno je tek po nekoliko obitelji ili pojedinaca pripadnika pravoslavne vjerske zajednice. Pedesetih godina 18. stoljeća čisto pravoslavna bila su samo dva manja naselja, Mikloševci i Čakovci, većinsko pravoslavno stanovništvo imali su Vukovar, Opatovac, Adaševci i Marinci, dok je znatan udio pravoslavnih vjernika bio zabilježen u još šest naselja.¹³ U njih još devet pravoslavni su činili manjinu, dok u čak trideset i jednom naselju, od ukupno popisano šezdeset i jednoga, pri vizitaciji nije bila zabilježena njihova prisutnost te se može smatrati da je oko 51% naselja bilo naseljeno samo katolicima. Šezdesetih godina 18. stoljeća u istočnom Srijemu čak je sedam naselja (od dvadeset i četiri za koja su zabilježeni podaci) bilo gotovo potpuno pravoslavno, sa svega nekoliko katolika,¹⁴ u osam naselja pravoslavni su činili većinu,¹⁵ a u Iloku, Mitrovici i Rumi, naseljima koja su pripadala u mnogoljudnija,

¹³ To su Sotin, Šarengrad, Tovarnik, Morović, Batrovci i Gibarac.

¹⁴ To su Šid, Nereštin, Ledinci, Martinci, Lačarak, Šašinci i Čalma.

¹⁵ To su Berkasovo, Irig, Slankamen, Čerević, Banoštor te mnogoljudnija naselja Kamenica, Karlovci i Zemun.

imali su znatan udio od gotovo polovice, odnosno u Rumi trećine ukupnog broja mještana.

Navedeni podaci međutim ne upućuju na broj vjernika pravoslavne vjeroispovijesti. U zapadnom Srijemu u razdoblju 1754. – 1755. godine tek je sporadično bio zabilježen broj kuća pravoslavnih za pojedina mjesta: Drenovci (16), Jankovci (12), Lovas (44), Morović (44), Nijemci (1), Nuštar (26), Sotin (79) i Vinkovci (5). Međutim, vizitatori Srijemske biskupije u razdoblju 1763. – 1768. godine te njezina područja u sjedinjenoj Bosanskoj ili Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji 1811. godine zabilježili su broj kuća pravoslavnih. Tako je 1760-ih godina istočni Srijem imao 2.161, a 1810-ih godina 4.154 kuće pripadnika pravoslavne vjerske zajednice, što je povećanje za 1.993 kuće, odnosno za oko 92%. Međutim, taj je porast zasigurno veći s obzirom na to da se mora uzeti u obzir kako vizitatori 1811. godine nisu zabilježili podatke o pravoslavnom stanovništvu za dvije mnogoljudnije župe, Karlovce i Mitrovicu, od kojih su Karlovci, sredinom 18. stoljeća, imali većinsko pravoslavno stanovništvo, dok ih je u Mitrovici bila gotovo polovica od ukupnog broja stanovnika, a što se nije bitnije promijenilo početkom 19. stoljeća, o čemu svjedoče napomene biskupa Krtice tijekom njegovih pastirskih pohoda 1775. – 1803. godine. Ako se navedeni podaci o porastu broja pravoslavnoga stanovništva u drugoj polovici 18. stoljeća u istočnome Srijemu usporede s onima koji se, u istome razdoblju i na istome prostoru, odnose na katolike, može se uočiti da je razmjerno povećanje broja pravoslavnih dvostruko veće od onoga katolika. Zapadni je Srijem, prema podacima vizitatora 1811. – 1812. godine, imao 3.484 kuće pravoslavnih stanovnika. Dakle, početkom drugog desetljeća 19. stoljeća u cijelom je Srijemu bilo 7.638 kuća pravoslavnih, od toga 54% u istočnom Srijemu (vidi *graf. 6.*).

Prihvaćajući rezultate do kojih su E. A. Hammel i K. W. Wachter došli koristeći se tehnikom mikrosimulacije, ostalim demografskim pomagalima te rezultatima povijesti i etnografije u vezi sa slavonskim popisom stanovništva iz 1698. godine,¹⁶ a koji ukazuju na to da je prosječno po kućanstvu bilo oko 8,5 osoba, može se doći do okvirnog broja pravoslavnog stanovništva Srijema. Tako je 1760-ih godina u istočnom Srijemu bilo oko 18.300, a 1811. godine oko 35.300 pravoslavnih stanovnika, dok ih je u zapadnom Srijemu bilo oko 29.600. Iz toga proizlazi da je šezdesetih godina 18. stoljeća u istočnom Srijemu ukupno bilo oko 29.300 stanovnika, a početkom 19. stoljeća oko 51.800 stanovnika. Istodobno je u zapadnome Srijemu 1810-ih godina bilo oko 71.100 stanovnika, što je činilo oko 58% svih stanovnika, kojih je bilo oko 123.000. Slične omjere pokazuje i usporedba broja kuća u Srijemu, kojih je 1810-ih godina bilo 15.611, od čega u istočnom Srijemu 7.078, a u zapadnome 8.533, što čini udio od 55% (vidi *graf. 7.*).

Od drugih vjerskih zajednica, samo je u tordinačkoj župi postojala veća i homogena kalvinska zajednica, o čemu svjedoče već podaci iz tridesetih godina 18. stoljeća. Naime, tada je zabilježeno da je u Tordincima broj kalvina jednak onome katolika, dok su u filijali

---

¹⁶ Eugene A. Hammel – Kenneth W. Wachter, Vrednovanje slavonskog popisa stanovništva iz 1698. godine, *Etnološka tribina: godišnjak Hrvatskog etnološkog društva*, br. 19, Zagreb 1996., str. 109–150, posebice str. 140.

Antinu bile dvije kalvinske kuće. Dva desetljeća kasnije u Tordincima bile su trideset i četiri, u Antinu tri, a u filijali Korod dvadeset i tri kalvinske obitelji, da bi početkom 19. stoljeća u cijeloj župi Tordinci bile 144 kuće kalvina, od toga po sedamdeset u matici i Korodu, a četiri u Antinu, s ukupno 650 osoba. U ostalim slučajevima, kako za kalvine, tako i za luterane i Židove, podaci su oskudni i svjedoče tek o prisutnosti nekolicine pojedinaca ili obitelji, najčešće u većim naseljima. Tako je u zapadnom Srijemu 1810-ih godina kalvina bilo još u Vukovaru, a u istočnom Srijemu u Karlovcima, Mitrovici i Zemunu. Dvadeset i dvije kuće u Banovcima te trideset i jedna osoba luteranske vjeroispovijesti u Petrovaradinu, jedini su konkretni podaci o pripadnicima te vjerske zajednice, dok se njihova prisutnost spominje u Karlovcima, Mitrovici i Zemunu. Istodobno je u zapadnom Srijemu nekolicina luterana, kao i nekolicina Židova, živjela u Vukovaru. U petrovaradinskoj tvrđavi u istom je razdoblju popisano petnaest Židova, a u Zemunu trideset i četiri židovske kuće, dok su grkokatolici zabilježeni samo u petrovaradinskoj filijali Ljudevitdol, njih osamnaest osoba.

Za razmatranje udjela stanovništva prema vjerskoj pripadnosti, u istočnom Srijemu na raspolaganju su podaci o broju kuća pripadnika katoličke i pravoslavne vjerske zajednice iz sredine 18. i s početka 19. stoljeća. Tako je šezdesetih godina 18. stoljeća bilo popisano 1.627 kuća katolika te 2.161 kuća pravoslavnih, što znači da su ove posljednje činile 57% ukupno popisanih kuća (vidi *graf. 8.*), kojih je bilo 3.788. Godine 1811. taj se omjer povećao na 59% udjela kuća pravoslavnih vjernika (vidi *graf. 9.*), odnosno popisane su 4.154 kuće pravoslavnih te 2.924 kuće katolika, ukupno 7.078 kuća. Zbog vrste podataka zabilježenih u zapisima kanonskih vizitacija, ovakvu je usporedbu za zapadni Srijem moguće napraviti samo za početak 19. stoljeća, kad su ukupno bile popisane 8.533 kuće, od toga 4.905 kuća katolika (57%), 3.484 kuće pravoslavnih (41%) te 144 kuće kalvina (2%) (vidi *graf. 10.*). U cijelom Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine bilo je popisano 15.611 kuća, od toga 7.829 katoličke vjerske zajednice (50%), 7.638 pravoslavnih (49%) te 144 kalvina (1%) [vidi *graf. 11.*].

Vjerska struktura stanovništva po župama u Srijemu u drugoj polovici 18. i početkom 19. stoljeća

U drugoj polovici 18. i početkom 19. stoljeća teritorijalno-upravna župna organizacija u Srijemu doživjela je određene promjene uspostavljanjem novih župa.¹⁷ U istočnom je Srijemu tijekom pastirskih pohoda 1760-ih godina bilo vizitirano deset župa, da bi im se broj do kraja prvog desetljeća 19. stoljeća popeo na četrnaest. Naime, 1771. godine Golubinci, do tada filijala Rume, bili su uzdignuti u samostalnu župu, a isto se 1798. godine dogodilo s Banovcima, koji su do tada bili u sastavu

¹⁷ U daljnjoj analizi vjerskog sastava stanovništva prema župama, prilikom usporedbi podataka iz sredine 18. i početka 19. stoljeća, koristit će se župna struktura iz ranijeg razdoblja (sredine 18. stoljeća) radi dobivanja usporedivih podataka.

zemunske župe. Godine 1807. bile su osnovane još dvije nove župe: Čerević, koji je bio izdvojen iz kameničke župe, te Nikinci, koji su do tada bili u župi Hrtkovci. Sredinom 18. stoljeća u srijemskom dijelu Pečuške biskupije vizitatori su popisali osamnaest župa, a početkom 19. stoljeća broj župa u zapadnom Srijemu popeo se na dvadeset i devet. Naime, 1790. godine osnovane su župe Račinovci i Rajevo Selo, koji su do tada pripadali župi Drenovci. Još četiri nove župe osnovane su 1789. godine. To su bile župe Gradište i Retkovci (do tada su pripadali župi Cerna), Lipovac (do tada su pripadali župi Morović) te Privlaka (do tada su pripadali župi Otok). Nove tri župe osnovane su 1807. godine: Berak (do tada je bio u župi Sotin), Vrbanja (do tada je pripadao župi Morović) i Gibarac (do tada je bio dio župe Kukujevci).¹⁸

Teritorijalna organizacija župa mijenjala se s promjenama stvarnih prilika u samim župama, ali i pod utjecajem ideja prosvijećenog apsolutizma i njegovih težnji za racionalizacijom svih područja života, pa tako i vjerskoga. Među jozefinističke reformne odredbe koje su se doticale crkvenih i vjerskih pitanja pripadale su i one o podjeli na biskupije i župe. Na temelju tih odredbi, kojima je, među ostalim, bilo utvrđeno da put župljana do crkve ne smije biti duži od sat vremena, pristupalo se i promjenama u teritorijalnoj organizaciji župa te su prostorno velike župe bile dijeljene na manje.¹⁹ Problem udaljenosti od župskih sjedišta dodatno je bio izražen u predjelima s malim brojem dobrih putova te teško prohodnim terenom, najčešće zbog izloženosti čestim poplavama, što je bio slučaj i u pojedinim srijemskim područjima. Vizitatori su, prilikom svojih pohoda, u najvećem broju slučajeva bilježili udaljenosti filijala od matica, što ukazuje na to da se taj podatak, koji se uzimao u obzir prilikom osnivanja novih župa, smatrao važnim za nesmetano i kvalitetno odvijanje vjerskoga života. Još jedan od važnih kriterija kojima se rukovalo prilikom promjena teritorijalne organizacije župa bio je broj župljana te je većina srijemskih župa iz kojih su filijale izdvojene u samostalne župe, pripadala među najmnogoljudnije.

Promatrano po župama Srijemske biskupije, šezdesetih godina 18. stoljeća najveći broj katolika (vidi *tab. 7.*), njih 2.114, bio je popisao u Petrovaradinu, a više od 1.000 katoličkih vjernika imale su župe Hrtkovci (1.838), Ilok (1.528) te Mitrovica (1.351). Među mnogoljudnije župe mogu se ubrojiti i one koje su imale između 800 i 1.000 vjernika, a to su bile Ruma (958), Zemun (915), Sot (867) i Karlovci (826). Dvije, po broju pripadnika katoličke vjeroispovijesti, najmanje župe bile su Kamenica (268) i Slankamen (154). Četrdesetak godina kasnije (vidi *tab. 8.*) kao župe s najviše katolika zabilježene su Ilok (3.186) i Ruma (2.874). U župe koje su imale između jedne i dvije tisuće katolika pripadali su Karlovci (1.909), Mitrovica (1.615), Zemun (1.606), Petrovaradin (1.489) i Sot (1.071), dok je župa Hrtkovci imala 857, Golubinci 728, a Kamenica 491 pripadnika katoličke vjerske zajednice. Po broju katolika najmanje su bile župe Čerević (392) i Banovci (265). Uočljivo je da je broj vjernika znatno opao u

---

¹⁸ *Šematizam 1999./2000.*, prir. Antun Jarm, Đakovo 2000., str. 221–222.

¹⁹ Erich Zöllner – Therese Schüssel, *Povijest Austrije*, Zagreb 1997., str. 211–212.

Petrovaradinu i Hrtkovcima, dvjema župama koje su šezdesetih godina 18. stoljeća imale najveći broj vjernika. Međutim, takvo kretanje broja vjernika u spomenutim župama nije stvarno, s obzirom na to da su podaci za obje župe manjkavi. Naime, petrovaradinska je župa bila popisana bez broja vjernika u filijali Ljudevitdol, a u hrtkovačkoj župi nije zabilježen broj vjernika u Nikincima, također mnogoljudnom, čisto katoličkom naselju.

U promatranom razdoblju razmjerno najveći porast broja katolika (vidi *tab. 9.* i *10.* te *graf. 12.* i *13.*) zabilježen je na području župe Ruma, gdje se broj vjernika početkom 19. stoljeća povećao za 2.644 osobe, odnosno za oko 275% u odnosu na prethodno razdoblje. Na području kameničke župe broj vjernika početkom 18. stoljeća bio je veći za oko 230%, odnosno za 615 osoba u odnosu na 1760-e godine. Broj katolika na području župe Karlovci porastao je za 1.083 osobe, što čini povećanje od oko 130%. Za područje iločke župe bio je zabilježen porast od 1.658 vjernika, odnosno povećanje od oko 110%, dok je zemunsko uvećano za 956 katolika, dakle za oko 105% u odnosu na šezdesete godine 18. stoljeća.²⁰ Na području preostalih župa, Sota i Mitrovica, razmjerni porast broja katolika bio je manji, a njihov pad u Petrovaradinu i Hrtkovcima može se, što je ranije napomenuto, objasniti nepotpunim podacima u zapisima kanonskih vizitacija.

Kao što je već rečeno, za srijemski dio Pečuške biskupije kanonske vizitacije sredinom 18. stoljeća ne donose podatke o ukupnom broju vjernika ili njihovih kuća te se određena slika o udjelu pojedinih župa u ukupnom broju katolika može dobiti na osnovi podataka o broju bračnih parova (vidi *tab. 11.*). Njih najviše, tijekom pastirskoga pohoda u razdoblju 1754. – 1755. godine, zabilježeno je u župi Ivankovo, gdje ih je bilo 499. U još četiri župe bilo je između 400 i 500 bračnih parova, a to su bile Nijemci (469), Vukovar (452), Bošnjaci (424) i Cerna (416). Tristotinjak katoličkih bračnih parova bilo je u župama Drenovci (399), Otok (327), Jankovci (311), Kukujevci (308), Morović (304) i Vinkovci (300). Njih između stotinu i dvije stotine bilo je u župama Sotin (266), Lovas (254) i Tovarnik (234). Po broju bračnih parova katolika sredinom 18. stoljeća najmanje su bile župe Šarengrad (156), Tordinci (143), Nuštar (133) te Mala Vašica (sa svega 28 bračnih parova). Pola stoljeća kasnije, kao župe u kojima je zabilježen najveći broj katoličkih bračnih parova, njih između 600 i 700, istaknule su se Županja (692), Tovarnik (676) i Vukovar (660), a za njima slijede Ivankovo (593), Nijemci (554) te Račinovci (522). Između 200 i 500 bračnih parova bilo je u čak jedanaest župa (Jankovci, Drenovci, Cerna, Nuštar, Privlaka, Vrbanja, Novak, Lovas, Berak, Sotin i Rajevo Selo), stotinjak bračnih parova bilo je još u četiri župe (Morović, Lipovac, Šarengrad, Tordinci), dok podaci za Vinkovce ne postoje.

---

²⁰ Kao što se može vidjeti, najveći razmjerni porast broja katolika zabilježen je upravo na području onih župa iz kojih su se njihove pojedine filijale, krajem 18. i početkom 19. stoljeća, izdvojile u samostalne župe (Ruma, Kamenica, Zemun). Slično je, zacijelo, moralo biti i u Hrtkovcima, iz kojih su se izdvojili Nikinci, premda za područje te župe nisu zabilježeni potpuni podaci.

Razmjerno najveće povećanje broja bračnih parova (vidi *tab. 11. i 12. i graf. 14.*) tijekom druge polovice 19. stoljeća zabilježeno je na području župe Drenovci, gdje im se broj, od sredine 18. stoljeća do 1811. godine, povećao za 798 parova, odnosno za 200%. U istom razdoblju znatno povećanje dogodilo se i na područjima župa Cerna (783 bračna para više, odnosno oko 190%), Tovarnik (442 bračna para više, odnosno oko 190%), Bošnjaci (744 bračna para više, odnosno oko 190%), Kukujevci (295 bračnih parova više, odnosno oko 95%), Lovas (214 bračna para više, odnosno oko 85%) i Morović (222 bračna para više, odnosno oko 75%) te nešto manje izraženo na području župa Sotin (154 bračna para više, odnosno oko 60%) i Vukovar (208 bračnih parova više, odnosno oko 45%).²¹ Na području preostalih župa razmjerno povećanje broja katoličkih bračnih parova u drugoj polovici 18. stoljeća bilo je manje izraženo, a u Šaregradu i Tordincima zabilježeno je čak i smanjenje njihova broja za oko 20%.

U godinama 1811. – 1812. najveći broj katolika u zapadnom Srijemu (vidi *tab. 13. i graf. 15. i 16.*) bio je zabilježen u vukovarskoj župi (3.200), dok je u kategoriju župa u kojima je živjelo između 2.000 i 3.000 katolika ušlo sedam župa (Kukujevci, Tovarnik, Županja, Ivankovo, Nijemci, Bošnjaci i Račinovci). U najviše je župa bilo između 1.000 do 2.000 katoličkih vjernika, njih čak dvanaest (Jankovci, Gradište, Drenovci, Cerna, Retkovci, Lipovac, Nuštar, Tordinci, Vrbanja, Privlaka, Rajevo Selo i Novak), dok je u preostale četiri župe za koje su zabilježeni podaci živjelo između 700 i 1.000 pripadnika katoličke vjerske zajednice (Sotin, Lovas, Šaregrad, Morović).²²

U cijelom Srijemu početkom 19. stoljeća kao župe s najvećim brojem katoličkih vjernika (vidi *tab. 14. i graf. 17. i 18.*), odnosno s njih više od 3.000, izdvojili su se Vukovar (3.200) i Ilok (3.186), župe koje su općenito pripadale među najmnogoljudnije, a u osam je župa bilo između 2.000 i 3.000 vjernika (Ruma, Kukujevci, Tovarnik, Županja, Ivankovo, Nijemci, Bošnjaci, Račinovci). Najveći dio župa, njih sedamnaest, ulazi u kategoriju onih u kojima se broj katolika kretao između 1.000 i 2.000, od 700 do 1.000 katolika bilo je u šest župa, a manje od 500 vjernika imale su samo tri župe (Kamenica, Čerević, Banovci), dok za dvije podaci nisu zabilježeni. Ovdje valja pozornost skrenuti na činjenicu da su upravo Kamenica i Čerević, prema ukupnom broju kuća, pripadale među veće župe, te je u njima većina stanovništva bila pravoslavne vjeroispovijesti.

Što se tiče pravoslavnog stanovništva istočnoga Srijema (vidi *tab. 15. i graf. 19. i 20.*), na raspolaganju su podaci o broju kuća pripadnika te vjerske zajednice, kojih je tijekom vizitacija u razdoblju 1763. – 1768. godine najveći broj bio zabilježen na području župe Karlovci (531) i Kamenica (531), a zatim Sot (340) i Zemun (210) te Mitrovica (165), Ruma (136) i Ilok (77). U Petrovaradinu su bile samo dvije pravoslavne kuće, u župi Hrtkovci nijedna, a podaci za Slankamen nisu bili zabilježeni. Početkom

²¹ Dakle, i u zapadnom je Srijemu, kao i u istočnome, najveći razmjerni porast broja bračnih parova uglavnom bio zabilježen na područjima župa iz kojih su se njihove pojedine filijale, krajem 18. i početkom 19. stoljeća, izdvojile u samostalne župe (Drenovci, Cerna, Bošnjaci, Morović i Sotin).

²² Za župe Berak i Vinkovce podaci nisu zabilježeni.

19. stoljeća kao župa s najvećim brojem kuća pravoslavnih vjernika istakao se Zemun (900), a za njim su slijedili Čerević (800), Ilok (720), Kamenica (620), Sot (561), Ruma (390) i Golubinci (162). U hrtkovačkoj je župi bila samo jedna kuća pravoslavnih, dok podaci za Petrovaradin, Mitrovicu, Karlovce i Banovce nisu bili zabilježeni.

Na osnovi postojećih podataka, daleko najveće razmjerno povećanje broja kuća pravoslavnih tijekom druge polovice 18. stoljeća (vidi *tab. 16.* i *graf. 21.*) zabilježeno je na području župe Ilok, gdje je 1860-ih godina popisano tek 77, a 1811. godine čak 720 kuća pravoslavnih, što su 643 kuće više, odnosno povećanje od čak oko 835%. Prilično razmjerno povećanje zabilježeno je i na području župa Zemun (690 kuća pravoslavnih više, odnosno oko 340%), Ruma (416 kuća pravoslavnih više, odnosno oko 306%) i Kamenica (889 kuća pravoslavnih više, odnosno oko 167%) te nešto manje na području sotske župe (221 kuća pravoslavnih više, odnosno oko 65%).

Ako se podacima o broju kuća pravoslavnih vjernika pridruže usporedivi podaci o broju kuća katolika, šezdesetih godina 18. stoljeća (vidi *tab. 17.* i *graf. 22.*) u Srijemskoj se biskupiji kao župe s ukupno najvećim brojem kuća izdvajaju Karlovci (790), Kamenica (619) i Sot (482). U najvećem broju župa, njih pet, broj kuća kretao se između 300 i 400 (Petrovaradin, Ilok, Mitrovica, Zemun i Ruma). Za hrtkovačku i slankamensku župu zabilježen je najmanji broj kuća, ali ovi podaci nisu potpuni.²³ Prilikom vizitacije 1811. godine, kao župe s više od 1.000 kuća popisane su iločka (1.220) i zemunska (1.170), od 500 do 1.000 kuća imale su župe Ruma (908), Čerević (869), Kamenica (752) i Sot (744), dok preostale župe imaju par stotina kuća ili za njih podaci nisu potpuni. Razmjerno povećanje broja kuća u istočnom Srijemu, za područja župa za koje su podaci potpuni, iznosi oko 280% za zemunsko, oko 230% za iločko, oko 160% za kameničko i oko 55% za sotsko područje.

Na osnovi podataka o broju kuća pripadnika katoličke i pravoslavne vjerske zajednice u istočnome Srijemu, šezdesetih godina 18. stoljeća (vidi *tab. 18.* i *20.* te *graf. 23.* i *25.*) u više od pola župa većinu su činili pravoslavni. Naime, u ukupnom broju kuća, one pravoslavnih vjernika u župi Karlovci činile su oko 90%, Kamenica oko 85%, Sot oko 70%, Zemun oko 65% i Mitrovica oko 50%, dok za Slankamen nisu zabilježeni konkretni podaci, nego je samo napomenuto da pravoslavni čine većinu. Većinski katoličke župe bile su Ruma s oko 55% udjela u ukupnom broju kuća, Ilok s oko 80% te Petrovaradin s 99% udjela kuća katolika u ukupnom broju kuća. Hrtkovci su bili potpuno katolička župa. Početkom 19. stoljeća (vidi *tab. 19.* i *21.* te *graf. 24.* i *26.*), od župa za koje su podaci u vizitacijama potpuni, pravoslavnu većinu, s obzirom na broj kuća, imale su župe Čerević, gdje je oko 90% svih kuća pripadalo pravoslavnim vjernicima, zatim Kamenica i Zemun, obje s udjelom od oko 80% te Golubinci sa 70%. Zanimljivo je da je iločka župa šezdesetih godina 18. stoljeća bila izrazito većinski katolička, da bi pravoslavni početkom 19. stoljeća odnijeli prevagu,

²³ U Župi Hrtkovci nisu zabilježeni podaci za filijalu Nikinci, a u Slankamenu za pravoslavno stanovništvo, koje je ondje činilo većinu.

te se može zaključiti da se veći rast broja kuća u ovoj župi u najvećoj mjeri odnosio na doseljene pravoslavne vjernike. U ukupnom broju kuća većinu onih koje su pripadale katolicima imale su župe Ruma (oko 60% svih kuća) te Hrtkovci (99% svih kuća), dok za ostale župe podaci nisu zabilježeni ili su nepotpuni.

Kao što je već rečeno, u zapadnom su Srijemu podaci o pravoslavnom stanovništvu, točnije, broj kuća pripadnika te vjerske zajednice, sustavno zabilježeni tek 1811. i 1812. godine (vidi *tab. 22.* i *graf. 27.*). Tada se njihovim brojem izrazito istaknula kukujevačka župa, u kojoj je popisano 1.255 kuća pravoslavnih vjernika, a otprilike upola manje imale su župe Vukovar (675) i Morović (594), dok su u kategoriju župa sa 150 do 250 kuća pripadale župe Račinovci (169), Berak (206) i Tordinci (250). Od trideset do sedamdeset kuća pravoslavnih bilo je u šest župa (Lipovac, Jankovci, Sotin, Šarengrad, Nuštar i Lovas), dok ih je sa svega nekoliko kuća bilo osam; u pet župa kuće pravoslavih nisu zabilježene.

Prema ukupnom broju kuća pripadnika svih vjeroispovijesti u razdoblju 1811. – 1812. godine, u zapadnom je Srijemu (vidi *tab. 23.* i *graf. 28.*) najveća bila kukujevačka župa s 1.617 kuća, a više od 1.000 kuća, odnosno njih 1.315, imala je i župa Vukovar. Upola manje kuća bilo je u morovičkoj (667) te tordinačkoj župi (504). Tristotinjak kuća imale su četiri župe (Račinovci, Tovarnik, Berak, Jankovci), dok je preostalih sedamnaest popisanih župa imalo između 100 i 200 kuća.

Prema udjelu kuća pripadnika pojedinih vjeroispovijesti, u zapadnom su Srijemu početkom 19. stoljeća (vidi *tab. 24.* i *25.* te *graf. 29.* i *30.*) bile svega dvije većinski pravoslavne župe, a to su bili Morović s oko 90% kuća pravoslavnih vjernika te Kukujevci s oko 80%. U tri župe, Berak, Vukovar i Račinovci, broj kuća katoličkih i pravoslavnih župljana bio je podjednak, dok su u preostalim župama katolici činili većinu, i to u čak devet župa s udjelom od više od 90% svih kuća, u tri župe s više od 80% te u još tri s više od 70%. Rajevo Selo zabilježeno je kao čisto katolička župa, dok za Tovarnik, Nijemce, Cernu i Privlaku podaci nisu zabilježeni ili nisu potpuni. U tordinačkoj župi, uz pravoslavnu i katoličku, živjela je i veća kalvinska vjerska zajednica. U toj je župi najveći udio kuća, oko 50%, pripadao pravoslavcima, kalvini su imali oko 30%, a katolici oko 20% svih kuća.

U cijelom Srijemu najveći broj kuća pravoslavnih početkom 19. stoljeća (vidi *tab. 26.* i *graf. 31.*) imala je kukujevačka župa (1.255). Sedam je župa imalo između 500 i 1.000 kuća pravoslavnih, od 100 do 500 kuća bilo je u pet župa, dok su ostale župe imale nekoliko desetaka ili svega nekoliko kuća pripadnika te vjeroispovijesti.

S obzirom na ukupni broj kuća pripadnika svih vjeroispovijesti, u cijelom su se Srijemu 1810-ih godina (vidi *tab. 27.* i *28.* te *graf. 32.*) isticale četiri župe s više od 1.000 kuća (Kukujevci, Vukovar, Ilok, Zemun), sedam je župa imalo između 500 i 1.000 kuća, tristotinjak kuća bilo je zabilježeno u četiri župe, dok je čak dvadeset i jedna župa imala između 100 i 300 kuća. Karakteristično je da je u istočnom Srijemu početkom 19. stoljeća (jednako kao i tijekom cijelog 18. stoljeća) broj župa bio znatno manji nego u zapadnome, odnosno istočni je Srijem imao 14, a zapadni 29 župa. Međutim, ako se

promatra veličina župa prema broju kuća i/ili vjernika, može se uočiti da se u istočnom Srijemu većina župa može ubrojiti u mnogoljudnije, dok je osobitost zapadnoga Srijema veći broj župa, ali s manjim brojem stanovnika. Također, valja napomenuti da su početkom 19. stoljeća u svim mnogoljudnijim župama pravoslavni činili znatan udio ili većinu u ukupnom broju stanovnika.

Osvrt na međuvjerske odnose

Multietničnost te napose multikonfesionalnost Srijema, u ponekim slučajevima obilježena grupiranjima u homogene konfesionalne zajednice, ali, još češće, izmiješanošću pripadnika pojedinih vjeroispovijesti u određenim omjerima, uputila je vjernike različitih vjerskih zajednica na suživot i suradnju u mnogim životnim područjima, ali je dovela i do napetosti i sukoba. Tako su, primjerice, pojedini katolici imali pravoslavne sluge, i obratno. Istina, župnici su se ponekad žalili da katolici koji služe kod pravoslavnih pod njihovim utjecajem upadaju u različite vjerske prekršaje te da postoji opasnost njihova prelaska na pravoslavlje. Katoličko je svećenstvo ponekad nastojalo odvojiti pripadnike dviju vjeroispovijesti tražeći u tome podršku svjetovnih (vlastelinskih) vlasti. Godine 1775. župnik u Slankamenu požalio se biskupu Krtici da se zanemarivanje vjerskih dužnosti uglavnom počelo širiti kod onih koji se nalaze u selima u kojima prevladavaju pravoslavni te koji kod njih često borave. Kao rješenje problema predloženo je da se, kraljevskom vlašću, spomenute katolike preseli u neko katoličko mjesto, a taj je prijedlog biskup ponovio u svojem izvješću Vrhovnoj osječkoj upravi, pozivajući se na pomoć Generalne prefektore. Slične okolnosti bile su utvrđene i u zemunskoj i mitrovičkoj župi, za koje je, također, bilo predloženo isto rješenje.

Osobito se budno pazilo na to da se spriječe prelasci katolika na druge vjeroispovijesti, a u vizitacijama je zaista zabilježen tek pokoji takav slučaj. Istodobno, može se uočiti nastojanje na djelovanju kojim bi se potaknuli prelasci na katoličanstvo, ali, ipak, ni takvi slučajevi nisu bili česti. Kao posebno revan u nastojanju da pridobije tordinačke kalvine, o čemu svjedoči vizitacija iz 1754. godine, može se izdvojiti župnik fra Marko od Vukovara, zbog čijega su djelovanja, osobito usmjerenoga na djecu kako bi ih se privuklo Katoličkoj crkvi, kalvini upućivali pritužbe. Fra Marko se međutim nije dao obeshrabriti te je roditelje nastojao uvjeriti da, ako već oni sami ne žele pohadati katoličku crkvu, barem svojoj djeci omoguće slušanje crkvenoga nauka. Revni je župnik, također, neumorno obilazio kalvinske kuće i s domaćinima, po prigodi, "lijepim načinima" raspravljao o vjerskim pitanjima.

Suživot različitih konfesija nije uvijek protjecao bez napetosti, osobito u istočnome Srijemu, gdje su pravoslavci ne samo činili velik udio u stanovništvu, nego gdje su imali i svoju čvrstu vjersku organizaciju, brojne crkve, manastire i vlastito svećenstvo. Katolički su svećenici gotovo u pravilu uzroke slabog širenja katoličke vjere u Srijemu

nalazili u brojnosti, organiziranosti i povlasticama koje su uživali pravoslavci te podršci koju su im pružale svjetovne vlasti, ali i u stradanjima koja su katolici pretrpjeli još od Osmanlija i tijekom ranijih ratova. U svrhu promjene takvih, za katoličanstvo nepovoljnih okolnosti, izricani su različiti prijedlozi, od osnivanja zaklade ili sjemeništa za obraćenike, gdje bi oni bili dobro poučeni u temeljima vjere te tako bili osposobljeni širiti dužnosti, preko zahtjeva da svjetovne vlasti povlasticama pogoduju katolicima, da se intenzivnije radi na ostvarenju crkvene unije, do poziva da se pravoslavne odstrani “oružanom rukom” ili drži pod “željeznom šibom”. Slankamenski župnik Franjo Ksaver Kotnig osobito rizičnom skupinom smatrao je “lutalice”, bilo katoličke, bilo kalvinske vjeroispovijesti. Stoga je predložio da se mjesnim zapovjednicima naredi da im se ne dopusti primanje u službu bez župnikova znanja. Župniku su se karakterno sumnjivi i moralno upitni “lutalice” činili osobitno sklonima prelasku na pravoslavlje koje im je, zbog veće “popustljivosti prema opačinama”, kojima su, prema župnikovu mišljenju, “lutalice” bili skloni, bilo osobito privlačno.²⁴ Posebno zgražanje među župnicima izazivao je stav prema kojemu su pravoslavni vjernici, navodno pred različitim svjedocima, izjavljivali da će prije postati Turci, nego prihvatiti katoličku vjeru. Ipak, bilo je i drugačijih mišljenja, koja su pozivala na suradnju, iskorjenjivanje mržnje i ostvarenje unije, upozoravajući na to da prijezir, oholost i prijekori usmjereni prema pravoslavnoj vjerskoj zajednici snose dio krivnje za loše međuvjerske odnose, kao što je vizitatoru 1766. godine napomenuo kamenički župnik Antun Vlašić. Još jedan poziv na pomirenje i suradnju došao je 1811. godine od kameničkoga župnika koji je, razmišljajući o načinu da se vjernike odvraći od loših običaja, zaključio da je jedini način za postizanje rezultata u tom pogledu usklađena djelatnost katoličkih svećenika i pravoslavnih popova.

Bilo je i konkretnih slučajeva nepoštivanja druge vjeroispovijesti te pritužbi župnika. Tako je 1754. godine spomenuti fra Marko primijetio da kalvini u Tordincima vrlo često s prijezirom profaniraju dekretske blagdane obavljajući poljoprivredne radove. Prijave koje su bile upućivane županiji i upravi Vukovarskoga vlastelinstva, na čijem su se području nalazili Tordinci, nisu nailazile na odaziv. Dapače, spomenuti sporni poljoprivredni radovi upravo su i bili obavljani uglavnom na vlastelinskome dobru. Spomenuti slankamenski župnik Kotnig požalio se na činjenicu da se bogojavljenska procesija može voditi samo unutar crkvenoga dvorišta kako bi se izbjeglo nepoštivanje od strane pravoslavaca, a sukob je izbio i oko kalvarijskoga brda, na kojemu su trebali biti podignuti priređeni križevi Krista i dva razbojnika, ali su pravoslavni, “iz zlobe i zavisti”, smatra župnik, u blizini podigli svoje križeve, pa su oni pripremljeni za katolički obred ostali u crkvenome koru.

Suživot i sukob bili su sastavni dio svakodnevice različitih vjeroispovijesti koje su nastanjivale Srijem u 18. stoljeću, a u složenim međuosobnim odnosima svaka od tih zajednica iskazivala je svoj vjerski identitet, svjesno i jasno se razlikujući od drugih.

---

²⁴ Sve je te prijedloge iznio župnik tijekom vizitacije Srijemske biskupije 1763. godine.

Zaključak

Na temelju provedene analize podataka sadržanih u kanonskim vizitacijama Srijemske, Pečuške i Bosanske ili Đakovačke i Srijemske biskupije mogu se utvrditi osnovna konfesionalno-demografska obilježja te razvojni trendovi karakteristični za drugu polovicu 18. i početak 19. stoljeća. Pri tome se osobito ističu znatan i stalan porast ukupnog broja stanovnika Srijema tijekom cijelog 18. stoljeća i u prvim desetljećima 19. stoljeća, multikonfesionalnost s naglašenom brojčanom prevlašću katolika i pravoslavnih, te razlika u vjerskoj strukturi stanovništva istočnog i zapadnog Srijema. Na oblikovanje vjerske strukture stanovništva utjecali su različiti čimbenici, među ostalima posebice vojno-politički i društveno-kulturni.

Velik porast broja stanovnika Srijema, koji je od tridesetih godina 18. stoljeća do prvih desetljeća 19. stoljeća premašio porast od 300%, ukazuje na činjenicu da je Srijem u spomenutom razdoblju bio izrazito imigracijsko područje. Ratna razaranja tijekom Bečkoga rata (1683. – 1699.) i nedaće vezane uz njih opustošili su Srijem i doveli do depopulacije većih razmjera te promjene etničkog i vjerskog sastava stanovništva zbog iseljavanja muslimana i dijela pravoslavnog stanovništva te stradanja stanovnika u ratnim sukobima, ali i uslijed bolesti i gladi. Uspostavom habsburške vlasti kao jedna od najvažnijih zadaća nametnulo se demografsko oživljavanje novoosvojenih područja s obzirom na to da je bilo nužno osigurati ljudstvo za obrambeni sustav duž novouspostavljenih granica, ali i ekonomsku osnovu za punjenje državne blagajne, prvenstveno za uzdržavanje pogranične vojske. U relativno nesređenim prilikama tijekom Bečkoga rata i neposredno nakon njega dolazak novoga stanovništva u većoj je mjeri bio obilježen spontanim useljavanjima koja su nastala kao posljedica ratnih sukoba ili poratnih prilika, premda se već i u ovom ranom razdoblju pokazala svjesna namjera habsburške politike usmjerena k rekatalizaciji novoosvojenih područja, što je, ipak, bilo izraženije u Ugarskoj u odnosu na protestantsku vjersku zajednicu, a u odnosu na ukupno pravoslavno stanovništvo nastojanjima na stvaranju crkvene unije. Sustavna kolonizacijska politika Bečkoga dvora kao izraz centralističkih i germanizatorskih, a zatim i merkantilističkih težnji habsburške politike postala je izraženija od dvadesetih godina 18. stoljeća te osobito nakon što je 1683. godine Marija Terezija donijela *Kolonizacijsku uredbu*.²⁵

---

²⁵ O politici Bečkoga dvora prema *Novoj stečevini*, posebice kolonizacijskoj, te o migracijama i strukturi stanovništvu Srijema u 18. stoljeću više u: Zoltan Đere, *Skica promena etničkog sastava stanovništva na tlu današnje Vojvodine 1526-1910. godine, Istraživanja*, br. 15, Novi Sad 2004., str. 105–123; Slavko Gavrilović, *Srem od kraja XVII do sredine XVIII veka*, Novi Sad 1979.; W. Charles Ingrao, *In Quest and Crisis: Emperor Joseph I and the Habsburg Monarchy*, Indiana 1979.; W. Charles Ingrao, *The Habsburg Monarchy, 1618-1815*, Cambridge 2000.; László Kontler, *Povijest Mađarske. Tisuću godina u Srednjoj Europi*, Zagreb 2007.; Petar Rokai – Zoltan Đere – Tibor Pal – Aleksandar Kasaš, *Istorija Mađara*, Beograd 2002.; Stjepan Sršan, *Doseljenje Hrvata u Podunavlje pod vodstvom franjevaca do sredine 18. stoljeća*, *Glasnik Arhiva Slavonije i Baranje*, br. 5, Osijek 1999., str. 20–33.

U Srijemu je porast broja stanovnika u drugoj polovici 18. stoljeća bio nešto manji od onoga u prvoj polovici. Pri tome je istočni Srijem zabilježio značajnije relativno usporavanje porasta broja katolika, dok je on u zapadnom Srijemu i u drugoj polovici 18. stoljeća i u prvim desetljećima 19. stoljeća ostao gotovo jednak onome u prethodnom razdoblju. Vezano uz ovu činjenicu može se od sredine 18. do prvih desetljeća 19. stoljeća pratiti povećanje udjela katoličkog stanovništva zapadnoga Srijema u ukupnom broju srijemskih katolika. Istodobno, u spomenutom se razdoblju broj pravoslavnih u istočnom Srijemu gotovo udvostručio, a u usporedbi s katolicima razmjerno je povećanje broja pripadnika pravoslavne vjerske zajednice bilo dvostruko veće te se, u skladu s navedenom činjenicom, može uočiti povećanje udjela pravoslavnog u ukupnom broju stanovnika istočnoga Srijema. Za pravoslavno stanovništvo u zapadnom Srijemu podaci nisu dostatni za utvrđivanje kretanja njihova broja i udjela u ukupnoj populaciji, ali se može pretpostaviti da je on i ondje rastao prateći opći porast stanovnika.

Među različitim čimbenicima koji su utjecali na opisane pojave mogu se izdvojiti vojno-politički koji su tijekom 18. stoljeća doveli do pomicanja granica Osmanskoga Carstva i Habsburške Monarhije, što je neposredno utjecalo i na promjenu konfesionalnog sastava stanovništva, zatim unutarnje političke prilike u Habsburškoj Monarhiji i teritorijalno-administrativna organizacija novooslobođenih područja. Znatno povećanje broja stanovnika Srijema u prvoj polovici 18. stoljeća u velikoj je mjeri bilo vezano uz doseljavanje većeg broja izbjeglica iz različitih područja zahvaćenih ratnim sukobima i posljedicama promjena granica. Organizirano ili spontano, katoličko je stanovništvo dolazilo ponajviše iz pravca Bosne, ali i iz drugih hrvatskih zemalja, a nakon sklapanja Beogradskoga mira (1739.) u Srijem se, u Hrtkovce i Nikince, doselila i veća skupina katolika Klementinaca. Povećanje broja katolika u prvim desetljećima 18. stoljeća, posebice u istočnom Srijemu (primjerice u Petrovaradinu), bilo je vezano i uz uspostavu Vojne granice i razmještanje vojnih posada, opskrbu vojske te upravno-administrativnu organizaciju s obzirom na to da su carsku vojsku i činovništvo uglavnom popunjavali Nijemci katolici. Značenje tih čimbenika oslabjelo je u drugoj polovici 18. i početkom 19. stoljeća pa, premda useljavanje katolika nije prestalo, uloga prirodnog prirasta u povećanju broja katoličke populacije postaje veća.

Premda se dio pravoslavnog stanovništva iselio iz Srijema nakon povlačenja Osmanlija, jedan se njihov dio ubrzo vratio, a njima su se pridružile i izbjeglice iz Osmanskoga Carstva. Osobito velik priljev pravoslavnog stanovništva bio je povezan s velikom seobom Srba pod vodstvom Arsenija III. Crnojevića 1690. godine od kojih se dio naselio u Srijemu. Istočni Srijem pravoslavnima je iz više razloga bio privlačan za naseljavanje. Još tijekom osmanske vlasti, ondje je postojala brojčano velika pravoslavna populacija i snažan utjecaj Pravoslavne crkve, o čemu svjedoči, između ostaloga, veći broj fruškogorskih manastira. Utjecaj pravoslavlja u istočnom je Srijemu bio ojačan 1713. godine osnivanjem Karlovačke mitropolije kao crkvenog

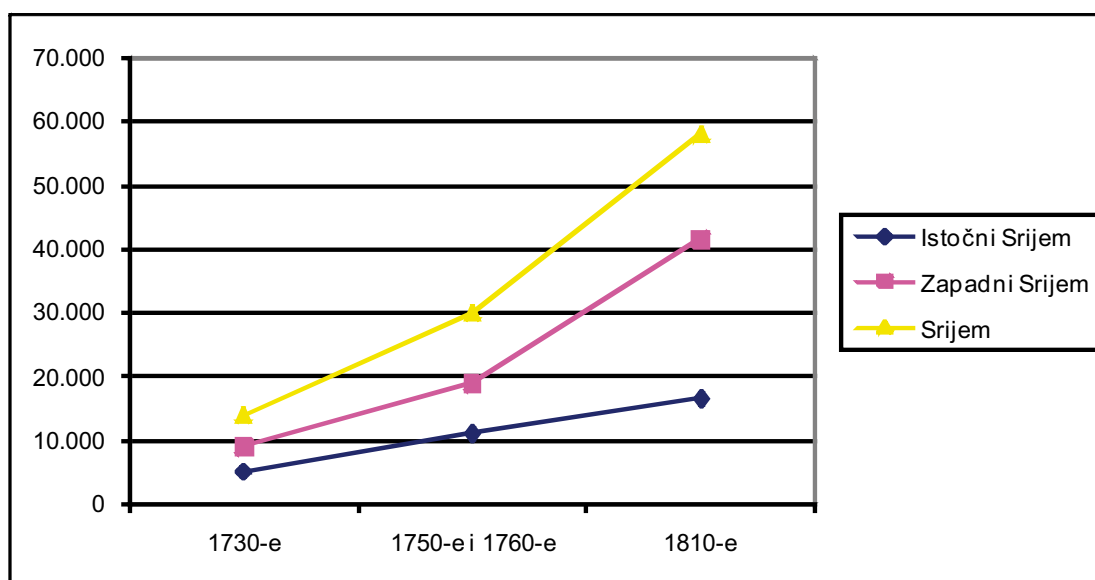
i kulturnog središta pravoslavnih Srba u Habsburškoj Monarhiji. Tradicionalna vezanost pravoslavnog stanovništva uz vojnokrajišku službu i povlastice koje je Bečki dvor dao krajišnicima također su pozitivno djelovale na porast broja pripadnika pravoslavne vjerske zajednice. Ti su privlačni čimbenici uglavnom bili djelatni tijekom cijelog 18. stoljeća, pa ne čudi da je svaki novi ratni sukob između Habsburške Monarhije i Osmanskoga Carstva doveo do novog vala useljavanja pravoslavnih izbjeglica utječući na stalan i značajan porast pripadnika pravoslavne populacije. Spomenute migracije pratile su ratove 1737. – 1739., 1768. – 1791. i 1788. – 1791. godine te Prvi srpski ustanak 1804. godine.

U zapadnom je Srijemu i tijekom osmanske vlasti živjela veća katolička populacija, a utjecaj Katoličke crkve ondje je bio bitno jače izražen nego u istočnom Srijemu, što se može vidjeti i u činjenici da je upravo u Nijemcima bilo sjedište srijemskoga vikara. U tim se činjenicama zacijelo može naći jedan od čimbenika većeg i bržeg povratka katoličkog stanovništva raseljenog tijekom Bečkoga rata te doseljavanja novoga koje je izbjeglo s područja Osmanskoga Carstva i krajeva ugroženih ratnim sukobima. Također, za razliku od istočnoga Srijema, čiji je jugoistočni kraj došao u sastav Habsburške Monarhije tek Požarevačkim mirom 1718. godine, cijeli se zapadni Srijem već Karlovačkim mirom 1699. godine našao pod habsburškom vlašću te je uglavnom bio pošteđen posljedica ratnih sukoba tijekom 18. stoljeća, čime je u većoj mjeri bio pogodan za provođenje sustavne kolonizacijske politike, što je sve utjecalo na stalan porast katoličkog stanovništva i njegovu brojčanu prevlast u odnosu na pravoslavne.

Provedena analiza upućuje na osnovna konfesionalno-demografska obilježja te na vjersku strukturu stanovništva Srijema u promatranom razdoblju. Međutim, brojna su pitanja ostala otvorena za daljnja sustavna istraživanja koja bi bilo potrebno provesti da bi se dobili precizniji podaci o uzrocima uočenih konfesionalno-demografskih kretanja te spoznale nove činjenice.

Tablica 1. Broj katolika u Srijemu od 1730-ih do 1810-ih godina

	Istočni Srijem	Zapadni Srijem	Srijem
1730-e	5.000	9.000	14.000
1750-e i 1760-e	11.000	19.000	30.000
1810-e	16.500	41.500	58.000

Grafikon 1. Porast broja katolika u Srijemu od 1730-ih do 1810-ih godina

Tablica 2. Broj bračnih parova, osoba za ispovijed i pričest te samo za ispovijed po župama u zapadnom Srijemu na osnovi podataka kanonskih vizitacija u razdoblju 1754. – 1755. i 1810. – 1811. godine

Župa	Katolika	1754. – 1755.	1811. – 1812.
Berak	bračnih parova		212
	za ispovijed i pričest		189
	za ispovijed		140
Bošnjaci	bračnih parova	424	476
	za ispovijed i pričest		1.327
	za ispovijed	876	192
Cerna	bračnih parova	416	363
	za ispovijed i pričest	1.480	1.202
	za ispovijed		101
Drenovci	bračnih parova	399	370
	za ispovijed i pričest	1.542	1.095
	za ispovijed	111	100
Gradište	bračnih parova		401
	za ispovijed i pričest		1.012
	za ispovijed		301
Ivankovo	bračnih parova	499	593
	za ispovijed i pričest	1.705	1.814
	za ispovijed		93
Jankovci	bračnih parova	311	398
	za ispovijed i pričest	1.078	1.462
	za ispovijed	67	215
Kukujevci	bračnih parova	308	603
	za ispovijed i pričest	931	1.859
	za ispovijed	33	142
Lipovac	bračnih parova		128
	za ispovijed i pričest		1.070
	za ispovijed		48
Lovas	bračnih parova	254	233
	za ispovijed i pričest	803	928
	za ispovijed	50	95
Mala Vašica	bračnih parova	28	
	za ispovijed i pričest	86	
	za ispovijed		

Župa	Katolika	1754. – 1755.	1811. – 1812.
Morović	bračnih parova	304	149
	za ispovijed i pričest	979	507
	za ispovijed	75	35
Nijemci	bračnih parova	469	554
	za ispovijed i pričest	972	1.525
	za ispovijed	203	170
Novak	bračnih parova		235
	za ispovijed i pričest		878
	za ispovijed		140
Nuštar	bračnih parova	133	271
	za ispovijed i pričest	485	896
	za ispovijed	41	65
Otok	bračnih parova	327	
	za ispovijed i pričest	992	
	za ispovijed		
Privlaka	bračnih parova		252
	za ispovijed i pričest		796
	za ispovijed		41
Račinovci	bračnih parova		522
	za ispovijed i pričest		1.482
	za ispovijed		455
Rajevo Selo	bračnih parova		205
	za ispovijed i pričest		691
	za ispovijed		67
Retkovci	bračnih parova		435
	za ispovijed i pričest		1.010
	za ispovijed		155
Sotin	bračnih parova	266	208
	za ispovijed i pričest	844	601
	za ispovijed	59	97
Šarengrad	bračnih parova	156	124
	za ispovijed i pričest	429	506
	za ispovijed	16	108
Tordinci	bračnih parova	143	114
	za ispovijed i pričest	464	793
	za ispovijed	43	762

Župa	Katolika	1754. – 1755.	1811. – 1812.
Tovarnik	bračnih parova	234	676
	za ispovijed i pričest	804	2119
	za ispovijed	92	374
Vinkovci	bračnih parova	300	
	za ispovijed i pričest	998	
	za ispovijed		
Vrbanja	bračnih parova		249
	za ispovijed i pričest		600
	za ispovijed		77
Vukovar	bračnih parova	452	660
	za ispovijed i pričest	1.421	2.280
	za ispovijed	88	551
Županja	bračnih parova		692
	za ispovijed i pričest		1.809
	za ispovijed		340

Tablica 3. Broj krizmanih u istočnom Srijemu tijekom vizitacija u razdoblju
 1781. – 1803. godine

Župa	1782.	1785.	1787.	1791.	1794.	1798.	1800.	1803.	UKUPNO
Vinkovci		422		943	78	293		177	1.913
Kukujevci	468	302	96	148	50	167			1.231
Cerna								1230	1.230
Tovarnik		146	89	501	71	221		125	1.153
Jankovci				384		374		287	1.045
Drenovci					687				687
Vukovar		180						381	561
Sotin							475		475
Rača					313				313
Šaregrad		42		168					210
Morović					88				88
Lipovac					62				62
UKUPNO	468	368	89	1.053	1.271	595	475	2.200	8.968

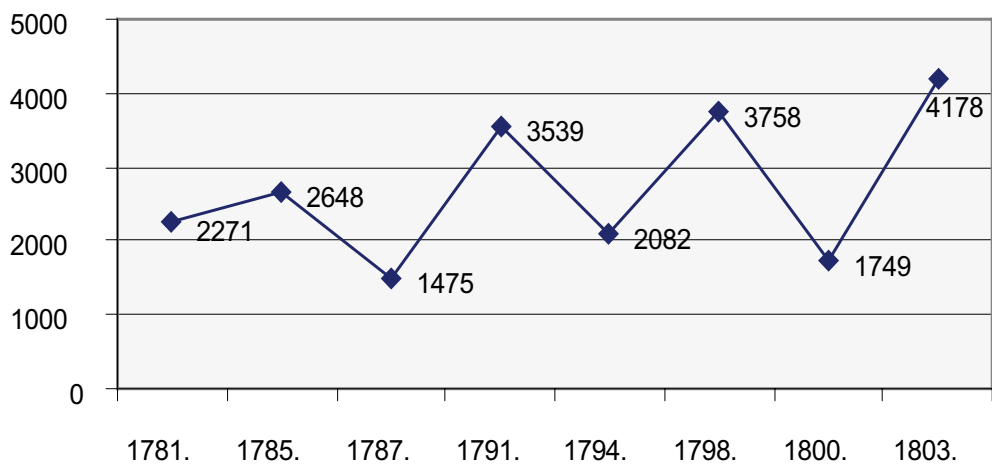
Tablica 4. Broj krizmanih u zapadnom Srijemu tijekom vizitacija u razdoblju
 1781. – 1803. godine

Župa	1781.	1785.	1787.	1791.	1794.	1798.	1800.	1803.	UKUPNO
Petrovaradin	372	204	700	343	259	574	581	1.020	4.053
Ilok	284	222	284	213	226	590	530	578	2.927
Ruma	205	212	132	257	53	271		176	1.306
Mitrovica	184	170	55	152	115	186		176	1.038
Zemun	130	218		183		341			872
Hrtkovci	199	207	96	112		167			781
Karlovci	125	173				125			423
Čerević	46	34	23	40	27	31	163	28	392
Golubinci	52	77		95		121			345
Sot	132					83			215
Slankamen						214			214
Kamenica	74	39							113
Nikinci					53				53
UKUPNO	1.803	1.556	1.290	1.395	733	2703	1.274	1.978	12.732

Tablica 5. Broj krizmanih u cijelom Srijemu tijekom vizitacija u razdoblju
 1781. – 1803. godine

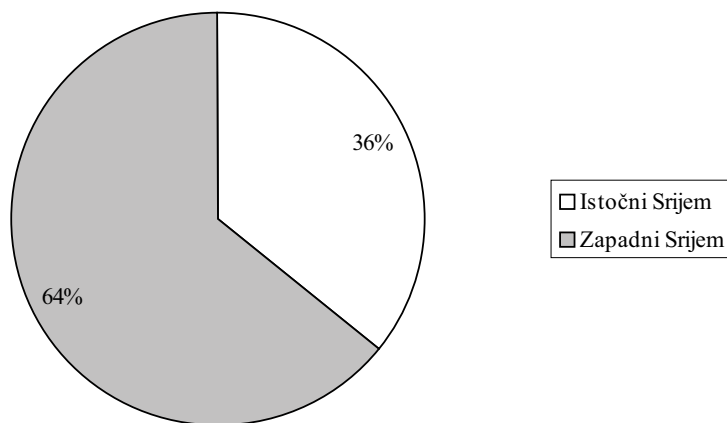
Župa	1781.	1785.	1787.	1791.	1794.	1798.	1800.	1803.	UKUPNO
Petrovaradin	372	204	700	343	259	574	581	1.020	4.053
Ilok	284	222	284	213	226	590	530	578	2.927
Vinkovci		422		943	78	293		177	1.913
Ruma	205	212	132	257	53	271		176	1.306
Kukujevci	468	302	96	148	50	167			1.231
Cerna								1230	1.230
Tovarnik		146	89	501	71	221		125	1.153
Jankovci				384		374		287	1.045
Mitrovica	184	170	55	152	115	186		176	1.038
Zemun	130	218		183		341			872
Hrtkovci	199	207	96	112		167			781
Drenovci					687				687
Vukovar		180						381	561
Sotin							475		475
Karlovci	125	173				125			423
Čerević	46	34	23	40	27	31	163	28	392
Golubinci	52	77		95		121			345
Rača					313				313
Sot	132					83			215
Slankamen						214			214
Šarengrad		42		168					210
Kamenica	74	39							113
Morović					88				88
Lipovac					62				62
Nikinci					53				53
UKUPNO	2.271	2.648	1.475	3.539	2.082	3.758	1.749	4.178	21.700

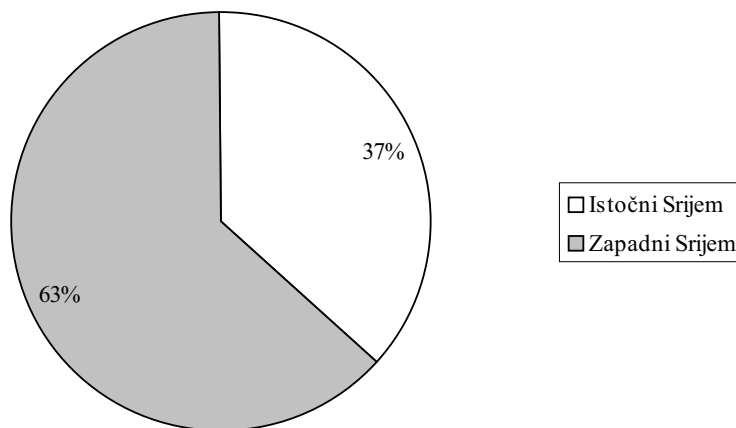
Grafikon 2. Broj krizmanih u Srijemu tijekom vizitacija u razdoblju 1781. – 1803. godine

Tablica 6. Broj katolika u pojedinim župama u Srijemu tijekom vizitacija u razdoblju 1781. – 1803. godine

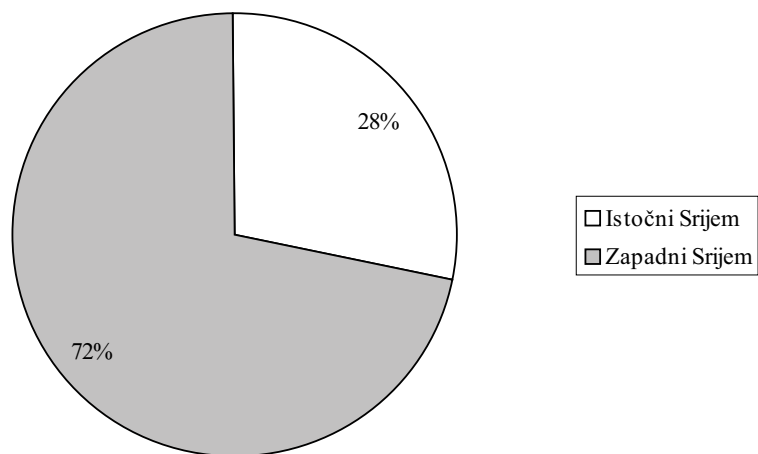
Župa	Broj katolika
Petrovaradin	2.528
Ruma	1.239
Mitrovica	1.232
Hrtkovci	1.064
Karlovc	800
Čerević	314
Golubinci	224

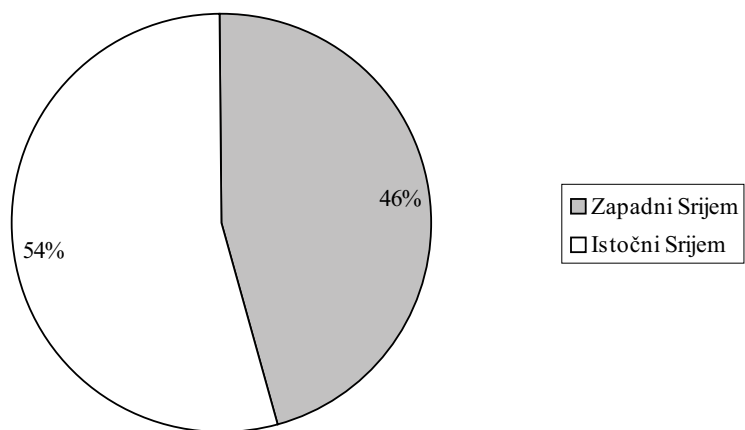
Grafikon 3. Udio broja katolika u istočnom i zapadnom Srijemu 1730-ih godina

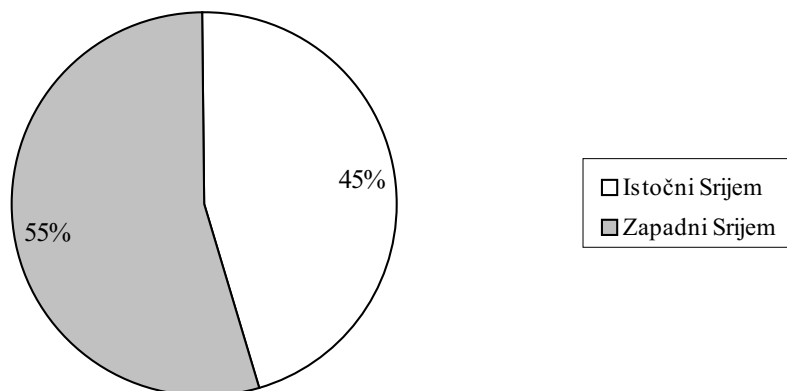
Grafikon 4. Udio broja katolika u istočnom i zapadnom Srijemu 1750-ih i 1760-ih godina

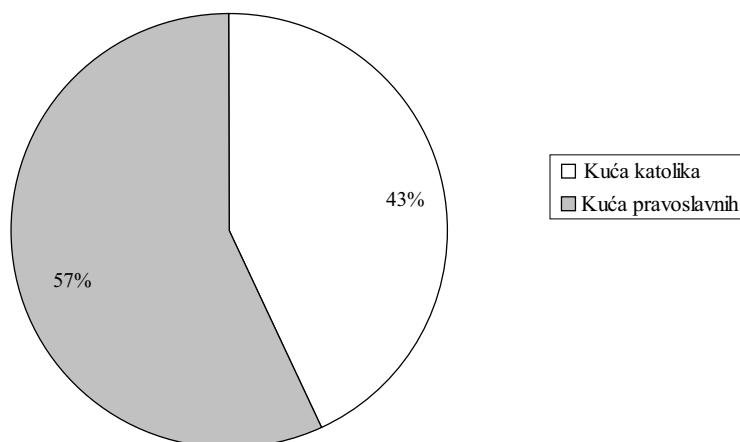
Grafikon 5. Udio broja katolika u istočnom i zapadnom Srijemu 1810-ih godina

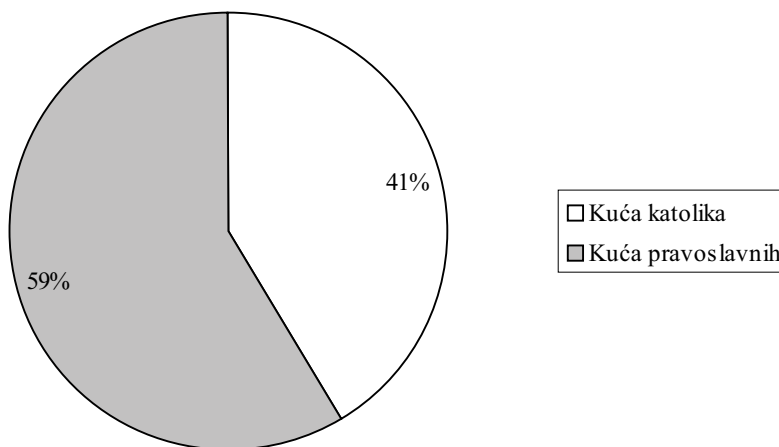
Grafikon 6. Udio kuća pravoslavnih u istočnom i zapadnom Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

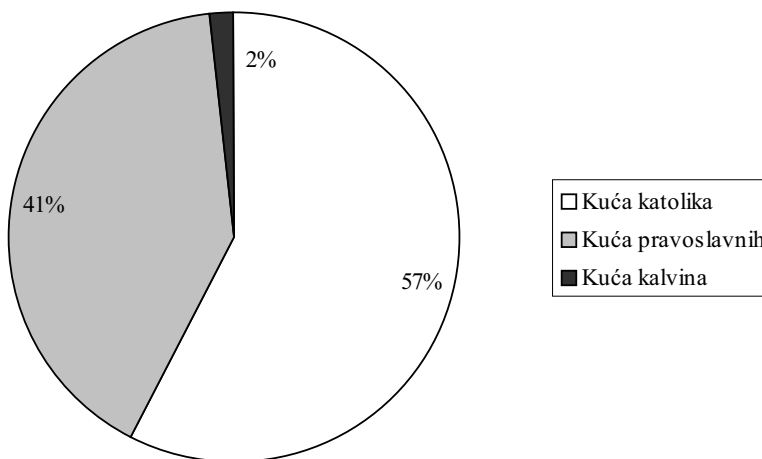
Grafikon 7. Udio kuća u istočnom i zapadnom Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

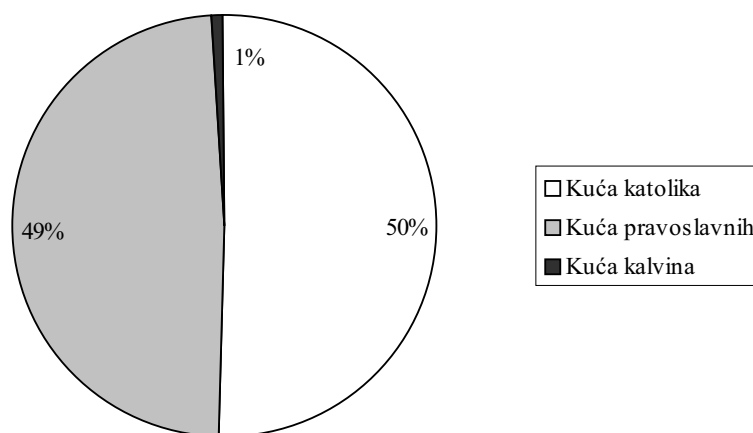
Grafikon 8. Udio kuća katolika i pravoslavni u istočnom Srijemu u razdoblju 1763. – 1768. godine

Grafikon 9. Udio kuća katolika i pravoslavni u istočnom Srijemu 1811. godine

Grafikon 10. Udio kuća prema vjeroispovijesti u zapadnom Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Grafikon 11. Udio kuća prema vjeroispovijesti u Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Tablica 7. Broj katolika po župama u istočnom Srijemu tijekom vizitacija u razdoblju 1763. – 1768. i 1811. godine

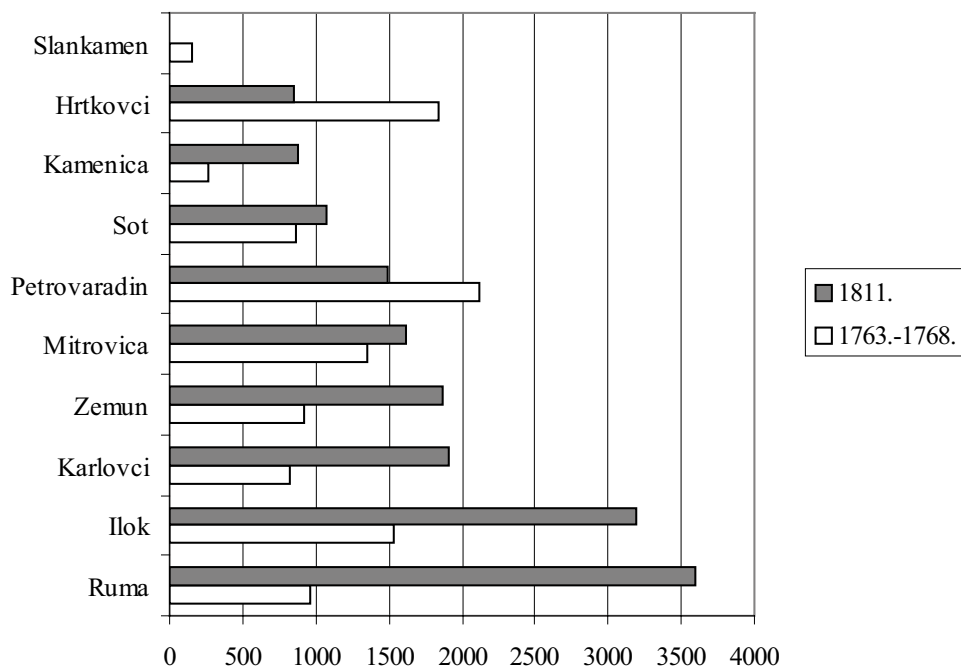
Župa	1763. – 1768.	1811.
Banovci (Novi)		265
Čerević		392
Golubinci		728
Hrtkovci	1.838	857
Ilok	1.528	3.186
Kamenica	268	491
Karlovc	826	1.909
Mitrovica	1.351	1.615
Nikinci		
Petrovaradin	2.113	1.489
Ruma	958	2.874
Slankamen	154	
Sot	867	1.071
Zemun	915	1.606
UKUPNO	10.818	16.483

Tablica 8. Broj kuća katolika po župama u istočnom Srijemu tijekom vizitacija u razdoblju 1763. – 1768. i 1811. godine

Župa	1763. – 1768.	1811.
Banovci (Novi)		41
Čerević		69
Golubinci		69
Hrtkovci	162	100
Ilok	288	500
Kamenica	88	132
Karlovc	90	192
Mitrovica	165	260
Nikinci		
Petrovaradin	393	590
Ruma	173	518
Slankamen	16	
Sot	142	183
Zemun	110	270
UKUPNO	1.627	2.924

Tablica 9. Kretanje broja katolika u istočnom Srijemu po župama od 1760-ih do 1810-ih godina

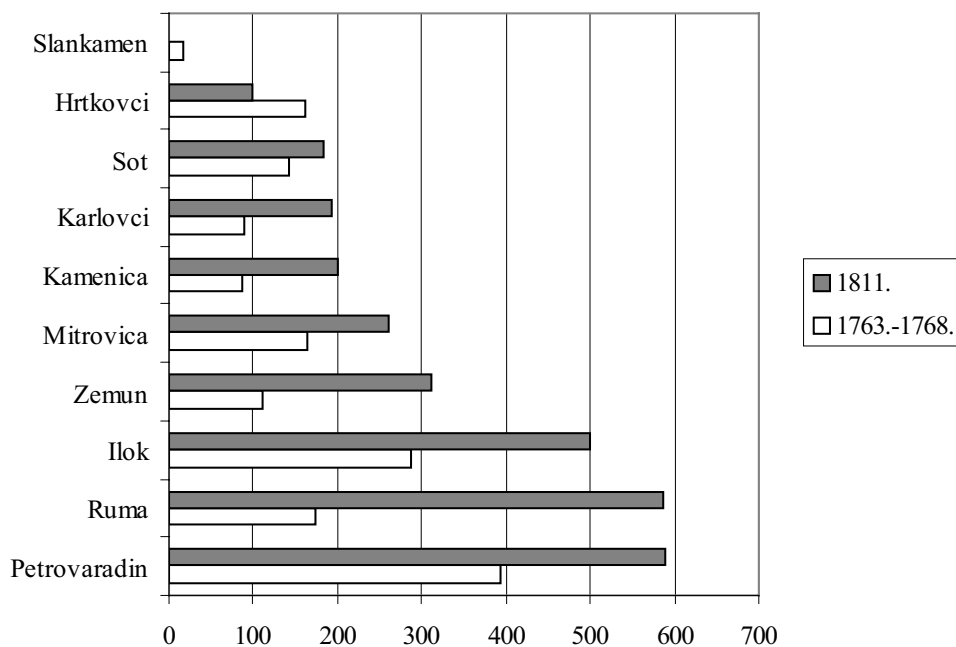
Župa	1763. – 1768.	1811.
Ruma	958	3.602
Ilok	1.528	3.186
Karlovc	826	1.909
Zemun	915	1.871
Mitrovica	1.351	1.615
Petrovaradin	2.113	1.489
Sot	867	1.071
Kamenica	268	883
Hrtkovci	1.838	857
Slankamen	154	
UKUPNO	10.818	16.483

Grafikon 12. Kretanje broja katolika po župama u istočnom Srijemu od 1760-ih do 1810-ih godina

Tablica 10. Kretanje broja kuća katolika u istočnom Srijemu po župama od 1760-ih do 1810-ih godina

Župa	1763. – 1768.	1811.
Petrovaradin	393	590
Ruma	173	587
Ilok	288	500
Zemun	110	311
Mitrovica	165	260
Kamenica	88	201
Karlovci	90	192
Sot	142	183
Hrtkovci	162	100
Slankamen	16	
UKUPNO	1.627	2.924

Grafikon 13. Kretanje broja kuća katolika po župama u istočnom Srijemu od 1760-ih do 1810-ih godina

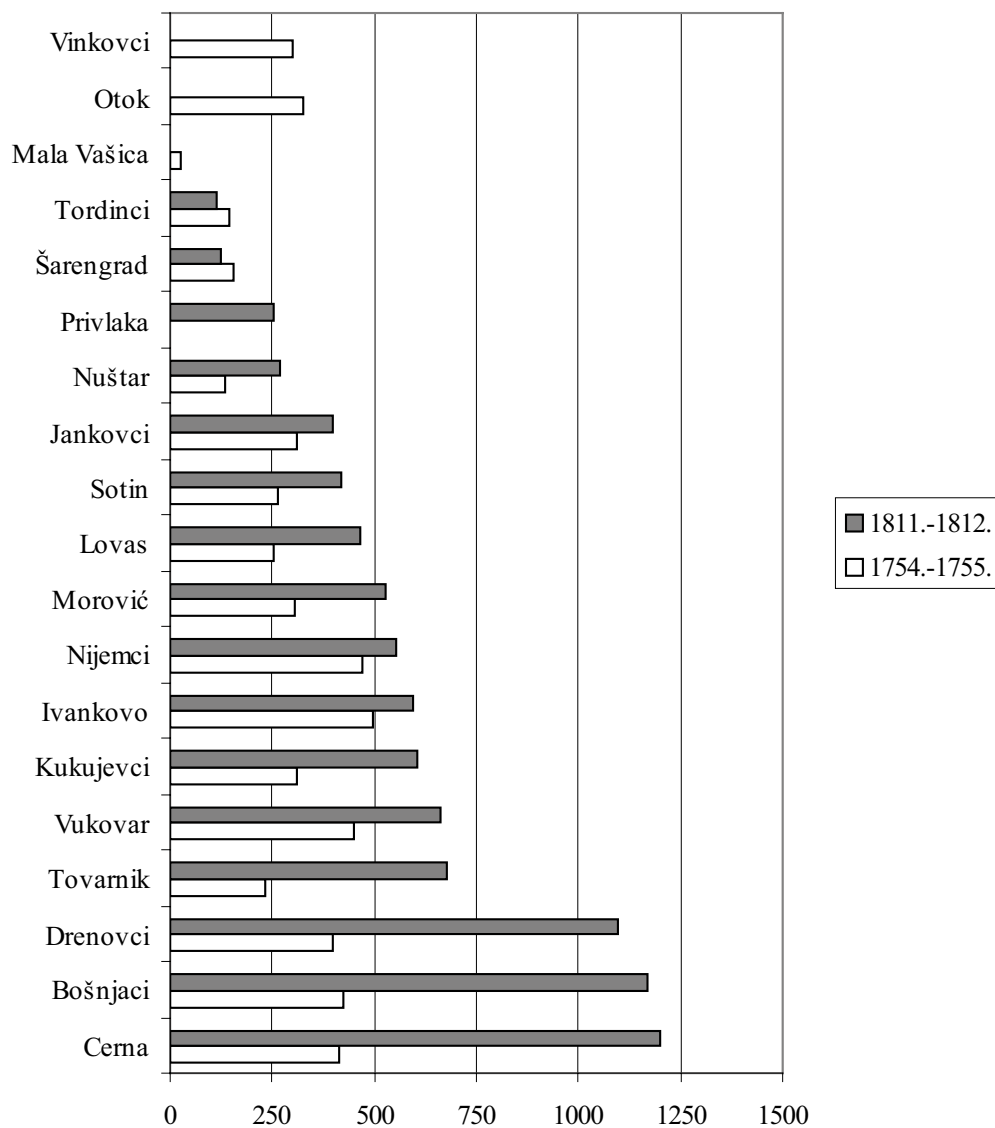

Tablica 11. Broj bračnih parova katolika po župama u zapadnom Srijemu tijekom vizitacija u razdobljima 1754. – 1755. i 1811. – 1812. godine

Župa	1754. – 1755.	1811. – 1812.
Berak		212
Bošnjaci	424	476
Cerna	416	363
Drenovci	399	370
Gradište		401
Ivankovo	499	593
Jankovci	311	398
Kukujevci	308	603
Lipovac		128
Lovas	254	233
Mala Vašica	28	
Morović	304	149
Nijemci	469	554
Novak		235
Nuštar	133	271
Otok	327	
Otok	327	
Privlaka		252
Račinovci		522
Rajevo Selo		205
Retkovci		435
Sotin	266	208
Šarengrad	156	124
Tordinci	143	114
Tovarnik	234	676
Vinkovci	300	
Vrbanja		249
Vukovar	452	660
Županja		692
UKUPNO	5.750	9.123

Tablica 12. Kretanje broja bračnih parova katolika u zapadnom Srijemu od 1750-ih do 1810-ih godina

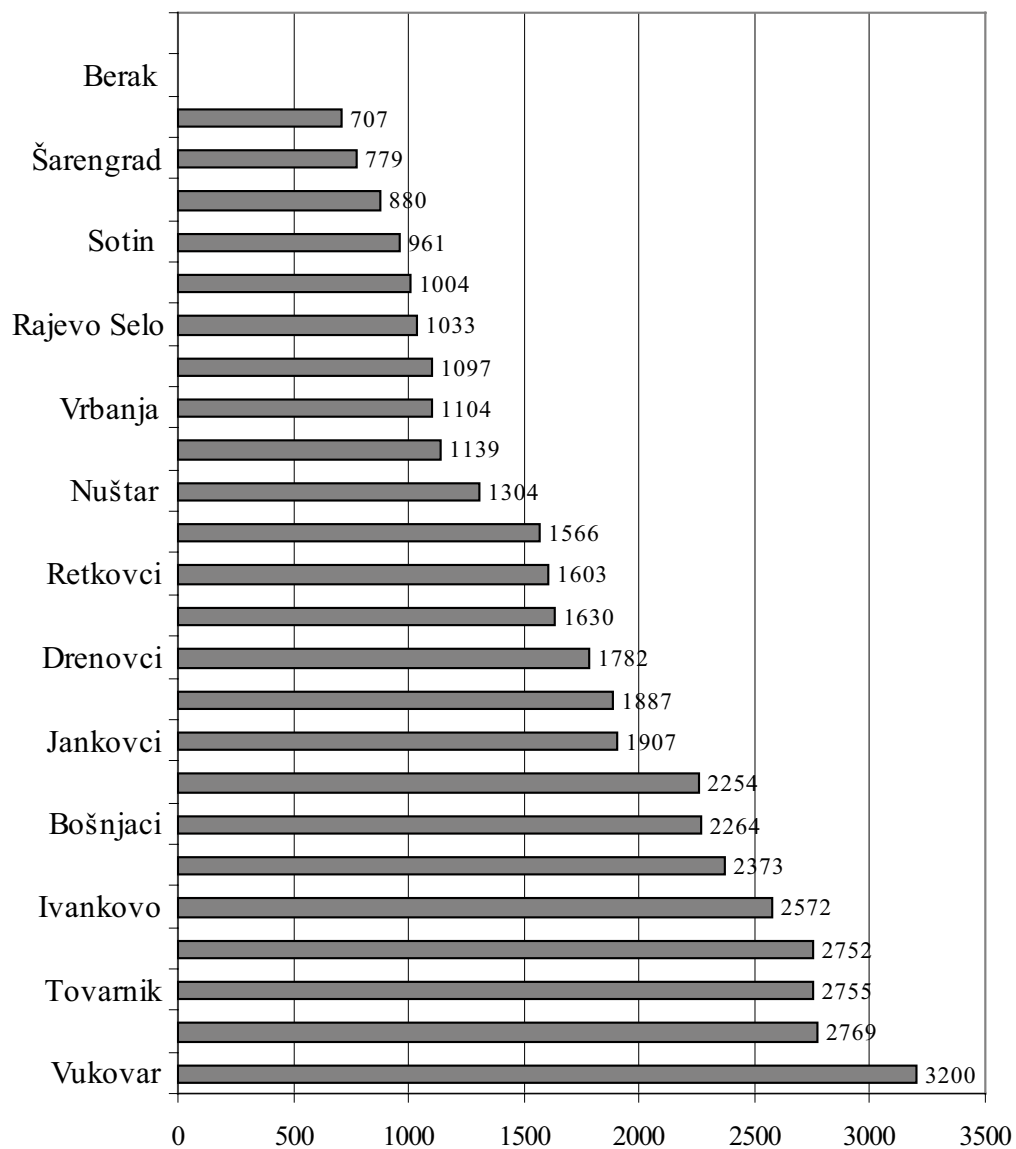
Župa	1754. – 1755.	1811. – 1812.
Cerna	416	1.199
Bošnjaci	424	1.168
Drenovci	399	1.097
Tovarnik	234	676
Vukovar	452	660
Kukujevci	308	603
Ivankovo	499	593
Nijemci	469	554
Morović	304	526
Lovas	254	468
Sotin	266	420
Jankovci	311	398
Nuštar	133	271
Privlaka		252
Šarengrad	156	124
Tordinci	143	114
Mala Vašica	28	
Otok	327	
Vinkovci	300	
UKUPNO	5.423	9.123

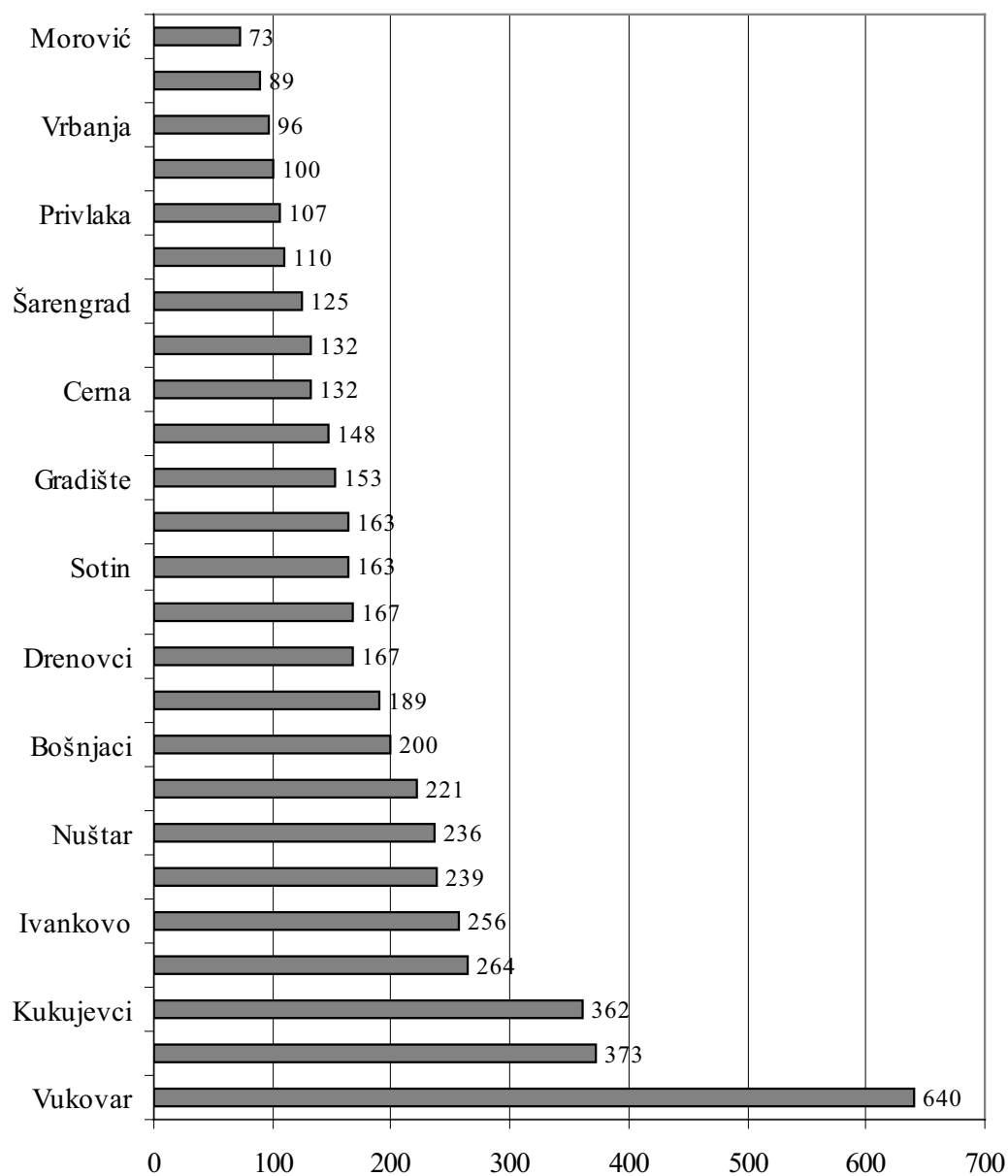
Grafikon 14. Kretanje broja bračnih parova katolika po župama u zapadnom Srijemu od 1750-ih do 1810-ih godina

Tablica 13. Broj katolika i kuća katolika po župama u zapadnom Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Župa	Katolika	Kuća katolika
Vukovar	3.200	640
Kukujevci	2.769	373
Tovarnik	2.755	362
Županja	2.752	264
Ivankovo	2.572	256
Nijemci	2.373	239
Bošnjaci	2.264	236
Račinovci	2.254	221
Jankovci	1.907	200
Gradište	1.887	189
Drenovci	1.782	167
Cerna	1.630	167
Retkovci	1.603	163
Lipovac	1.566	163
Nuštar	1.304	153
Tordinci	1.139	148
Vrbanja	1.104	132
Privlaka	1.097	132
Rajevo Selo	1.033	125
Novak	1.004	110
Sotin	961	107
Lovas	880	100
Šarengrad	779	96
Morović	707	89
Berak		73
Vinkovci		
UKUPNO	41.322	4.905

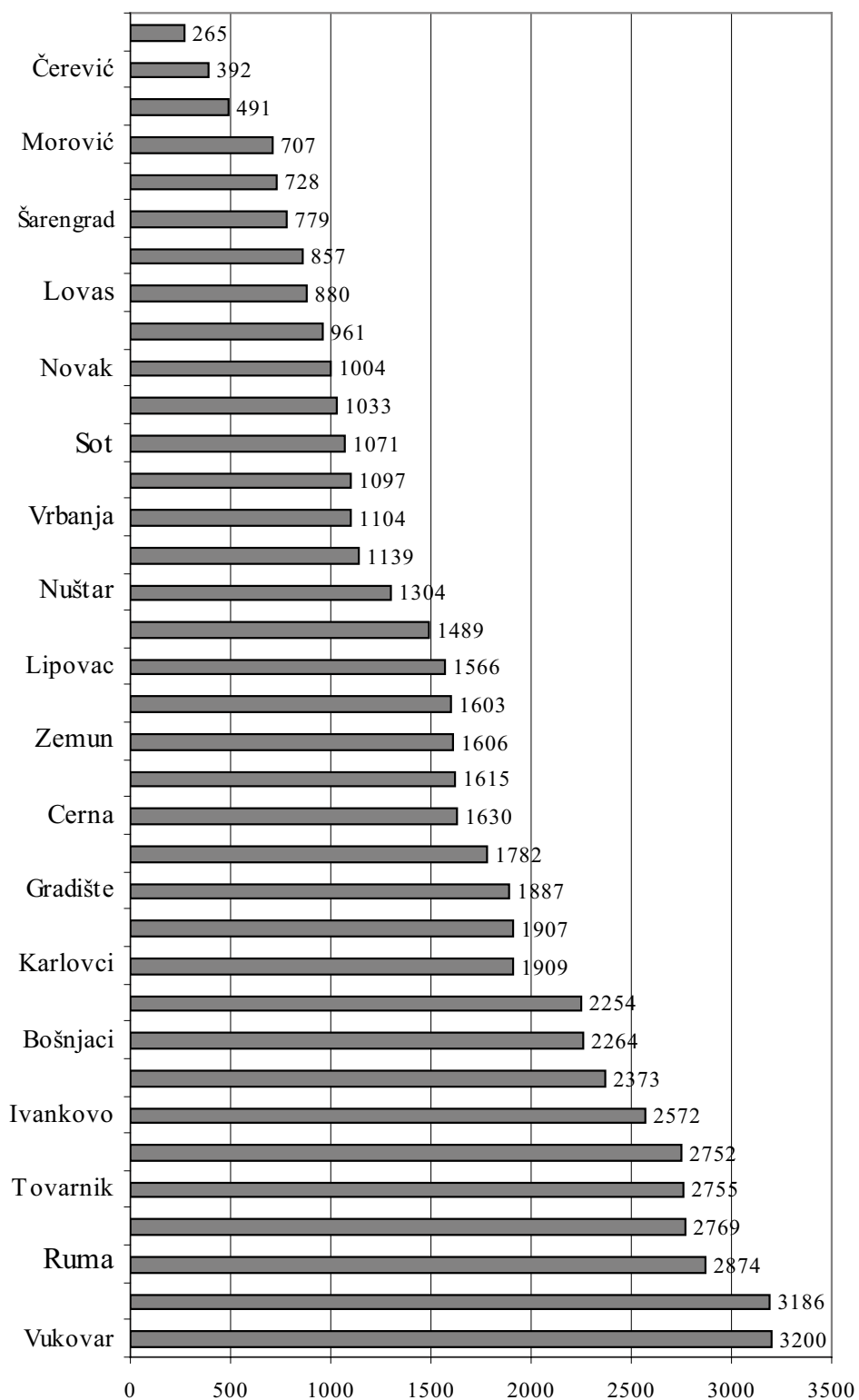
Grafikon 15. Broj katolika po župama u zapadnom Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Grafikon 16. Broj kuća katolika po župama u zapadnom Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

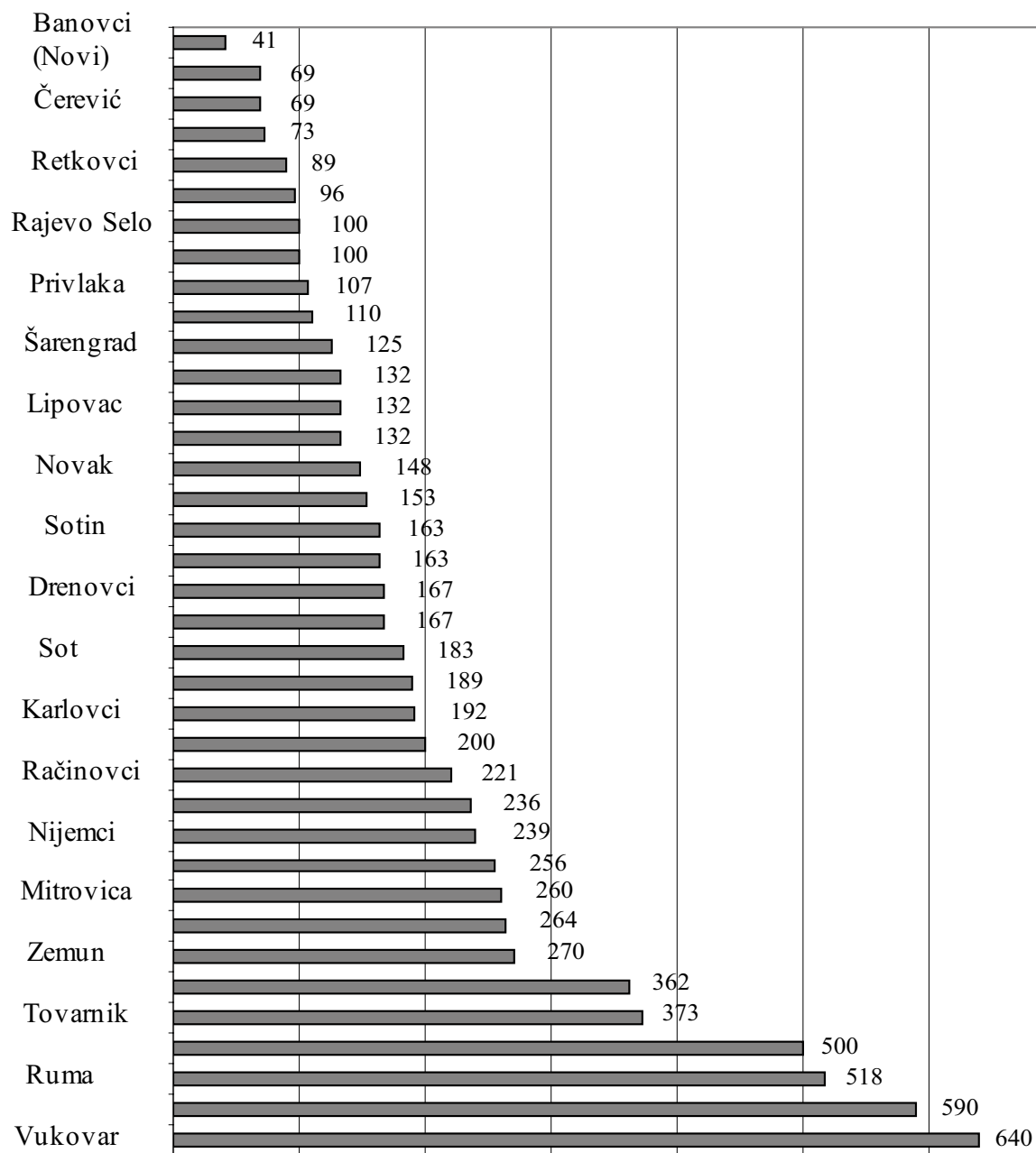
Tablica. 14. Broj katolika i kuća katolika po župama u Srijemu u razdoblju
 1811. – 1812. godine

Župa	Katolika	Kuća katolika	Župa	Katolika	Kuća katolika
Vukovar	3.200	640	Petrovaradin	1.489	590
Ilok	3.186	500	Nuštar	1.304	236
Ruma	2.874	518	Tordinci	1.139	110
Kukujevci	2.769	362	Vrbanja	1.104	96
Tovarnik	2.755	373	Privlaka	1.097	107
Županja	2.752	189	Sot	1.071	183
Ivankovo	2.572	256	Rajevo Selo	1.033	100
Nijemci	2.373	239	Novak	1.004	148
Bošnjaci	2.264	200	Sotin	961	163
Račinovci	2.254	221	Lovas	880	167
Karlovc	1.909	192	Hrtkovci	857	100
Jankovci	1.907	264	Šaregrad	779	125
Gradište	1.887	153	Golubinci	728	69
Drenovci	1.782	167	Morović	707	73
Cerna	1.630	132	Kamenica	491	132
Mitrovica	1.615	260	Čerević	392	69
Zemun	1.606	270	Banovci (Novi)	265	41
Retkovci	1.603	89	Berak		163
Lipovac	1.566	132	Vinkovci		
			UKUPNO	57.805	7.829

Grafikon 17. Broj katolika po župama u Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

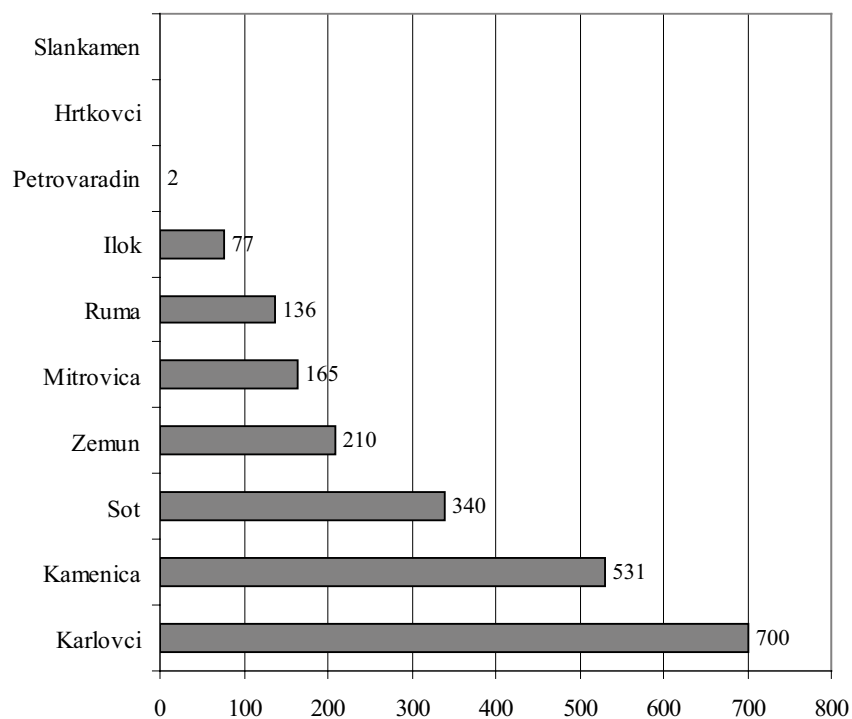

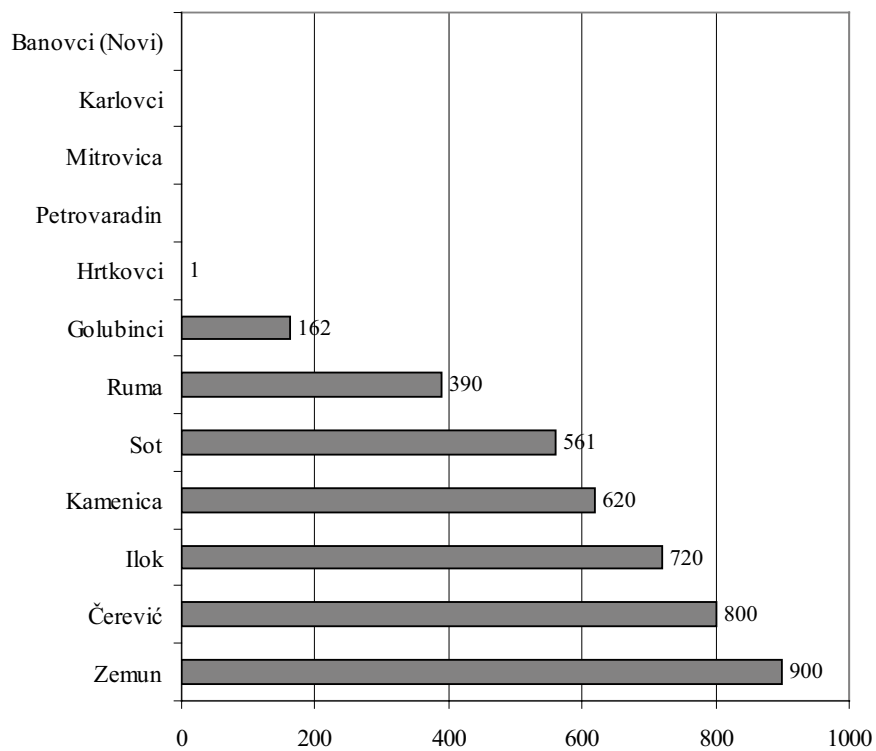
Grafikon 18. Broj kuća katolika u Srijemu po župama u razdoblju 1811. – 1812. godine

Tablica 15. Broj kuća pravoslavnih po župama u istočnom Srijemu u razdoblju 1763. – 1768. i 1811. godine

Župa	1763. – 1768.	1811.
Banovci (Novi)		
Čerević		800
Golubinci		162
Hrtkovci		1
Ilok	77	720
Kamenica	531	620
Karlovc	700	
Mitrovica	165	
Nikinci		
Petrovaradin	2	
Ruma	136	390
Slankamen		
Sot	340	561
Zemun	210	900
UKUPNO	2.161	4.154

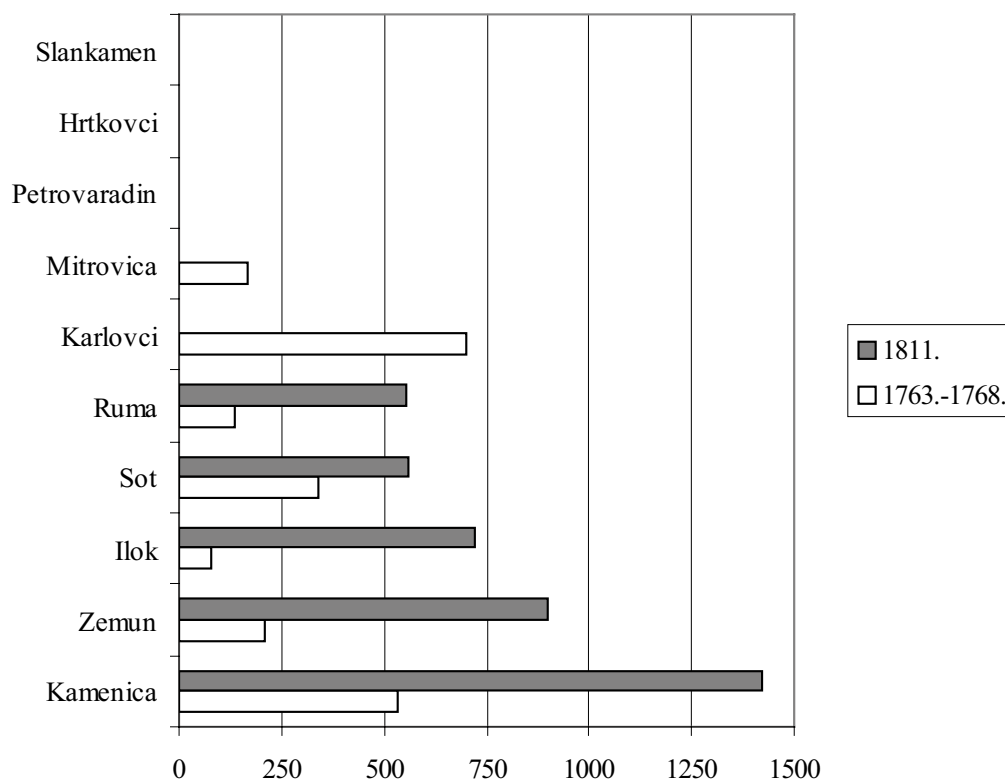
Grafikon 19. Broj kuća pravoslavnih po župama u istočnom Srijemu u razdoblju 1763. – 1768. godine

Grafikon 20. Broj kuća pravoslavnih po župama u istočnom Srijemu 1811. godine

Tablica 16. Kretanje broja kuća pravoslavnih u istočnom Srijemu od 1760-ih do 1810-ih godina

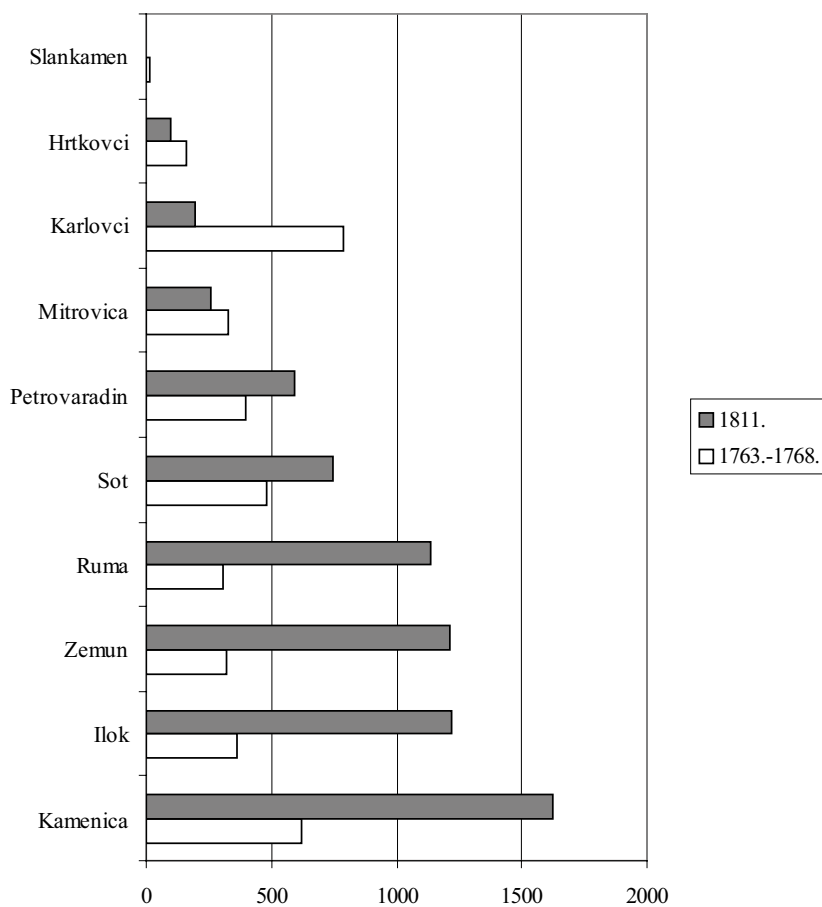
Župa	1763.-1768.	1811.
Kamenica	531	1.420
Zemun	210	900
Ilok	77	720
Sot	340	561
Ruma	136	552
Karlovci	700	
Mitrovica	165	
Petrovaradin	2	
Hrtkovci		
Slankamen		
UKUPNO	2.161	4.154

Grafikon 21. Kretanje broja kuća pravoslavnih u istočnom Srijemu od 1760-ih do 1810-ih godine

Tablica 17. Ukupni broj kuća po župama u istočnom Srijemu u razdoblju 1763. – 1768. i 1811. godine

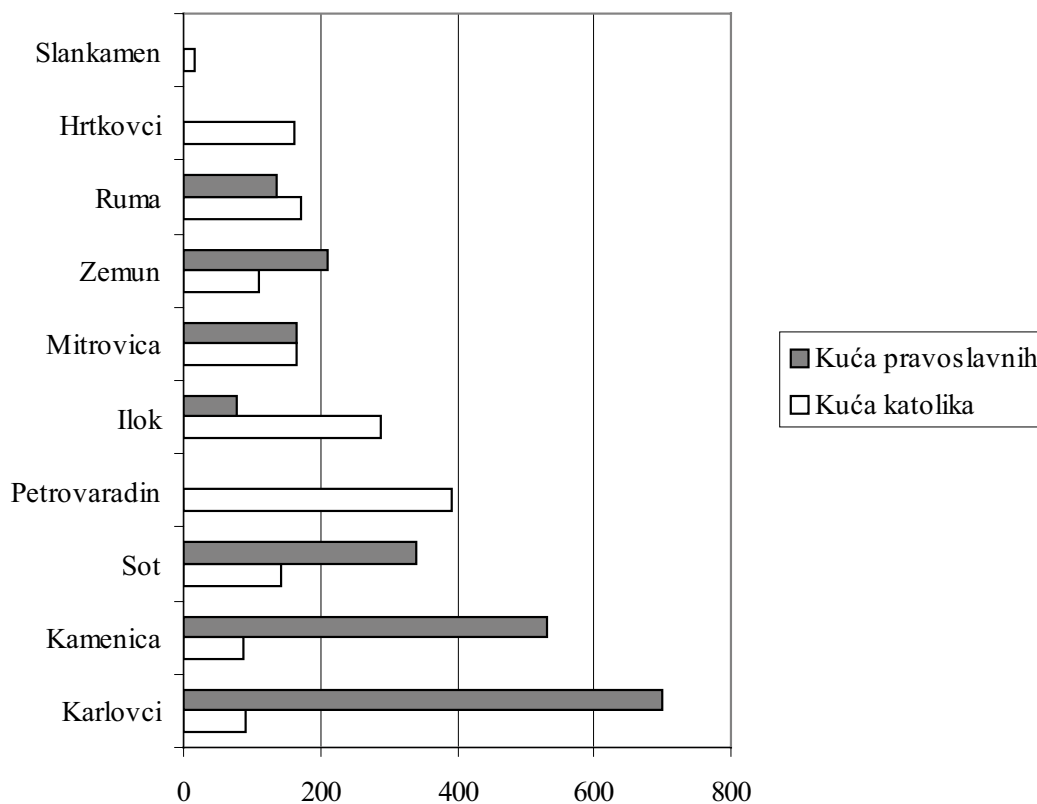
Župa	1763. – 1768.	1811.
Kamenica	619	1.621
Ilok	365	1.220
Zemun	320	1.211
Ruma	309	1.139
Sot	482	744
Petrovaradin	395	590
Mitrovica	330	260
Karlovci	790	192
Hrtkovci	162	101
Slankamen	16	
UKUPNO	3.788	7.078

Grafikon 22. Ukupni broj kuća po župama u istočnom Srijemu u razdoblju 1763. – 1768. i 1811. godine

Tablica 18. Broj kuća prema vjeroispovijesti po župama u istočnom Srijemu u razdoblju 1763. – 1768. godine

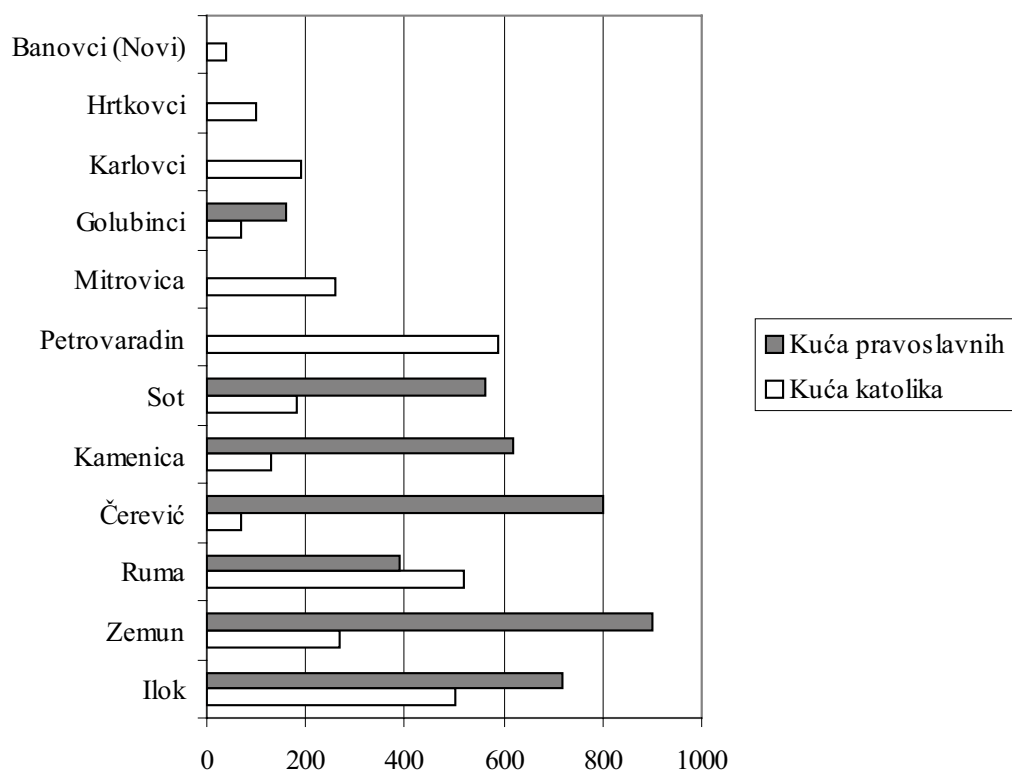
Župa	Kuća katolika	Kuća pravoslavnih	Ukupno
Karlovci	90	700	790
Kamenica	88	531	619
Sot	142	340	482
Petrovaradin	393	2	395
Ilok	288	77	365
Mitrovica	165	165	330
Zemun	110	210	320
Ruma	173	136	309
Hrtkovci	162		162
Slankamen	16		16
UKUPNO	1.627	2.161	3.788

Grafikon 23. Broj kuća prema vjeroispovijesti po župama u istočnom Srijemu u razdoblju 1763. – 1768. godine

Tablica 19. Broj kuća prema vjeroispovijesti po župama u istočnom Srijemu
 1811. godine

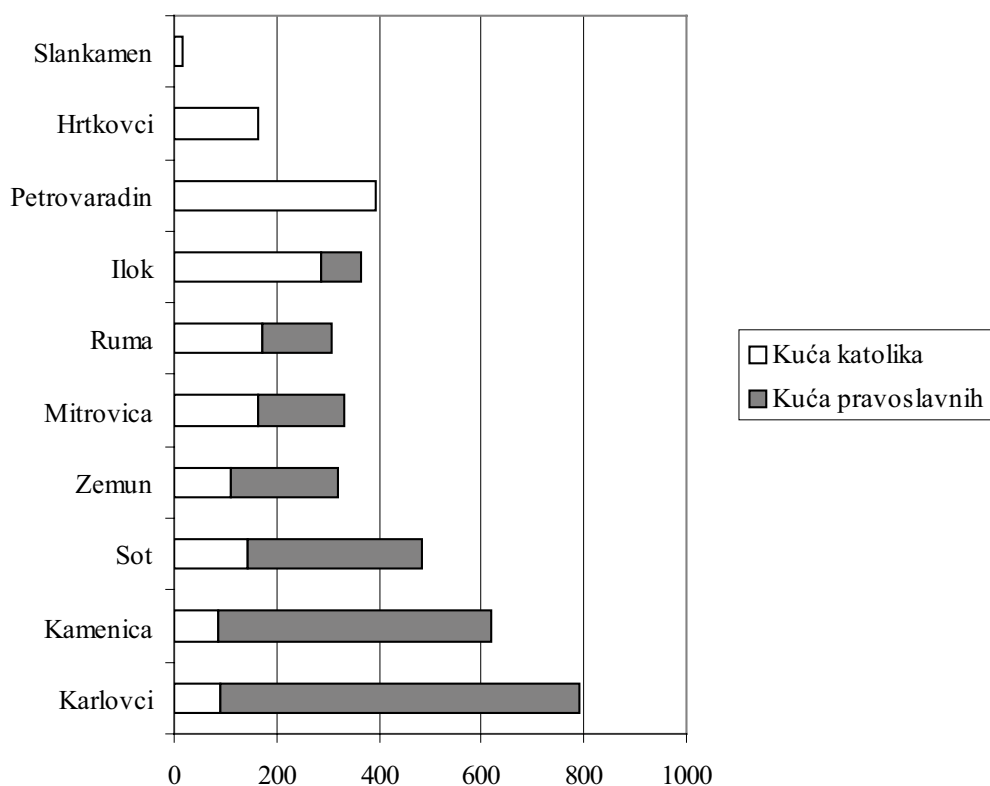
Župa	Kuća katolika	Kuća pravoslavnih	Ukupno
Ilok	500	720	1.220
Zemun	270	900	1.170
Ruma	518	390	908
Čerević	69	800	869
Kamenica	132	620	752
Sot	183	561	744
Petrovaradin	590		590
Mitrovica	260		260
Golubinci	69	162	231
Karlovc	192		192
Hrtkovci	100	1	101
Banovci (Novi)	41		41
UKUPNO	2.924	4.154	7.078

Grafikon 24. Broj kuća prema vjeroispovijesti po župama u istočnom Srijemu
 1811. godine

Tablica 20. Udio kuća prema vjeroispovijesti po župama u istočnom Srijemu u razdoblju 1763. – 1768. godine

Župa	Kuća katolika %	Kuća pravoslavnih %
Karlovc	11	89
Kamenica	14	86
Sot	29	71
Zemun	34	66
Mitrovica	50	50
Ruma	56	44
Ilok	79	21
Petrovaradin	99	1
Slankamen	-	-
Hrtkovci	100	0

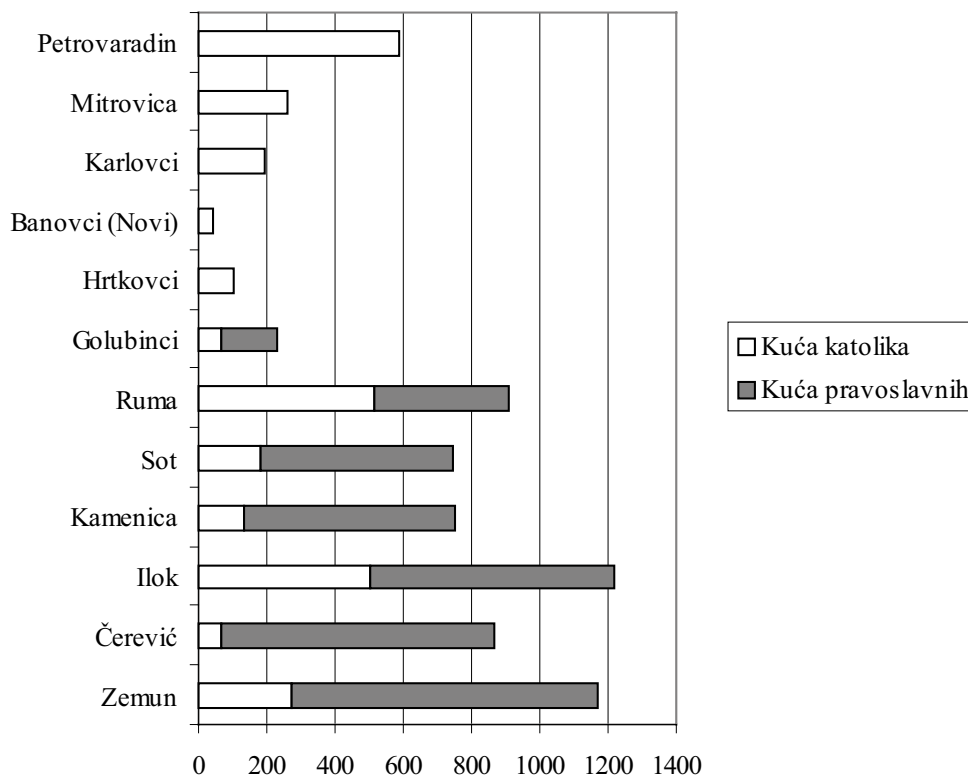

Grafikon 25. Udio kuća prema vjeroispovijesti po župama u istočnom Srijemu u razdoblju 1763. – 1768. godine

Tablica 21. Udio kuća prema vjeroispovijesti po župama u istočnom Srijemu 1811. godine

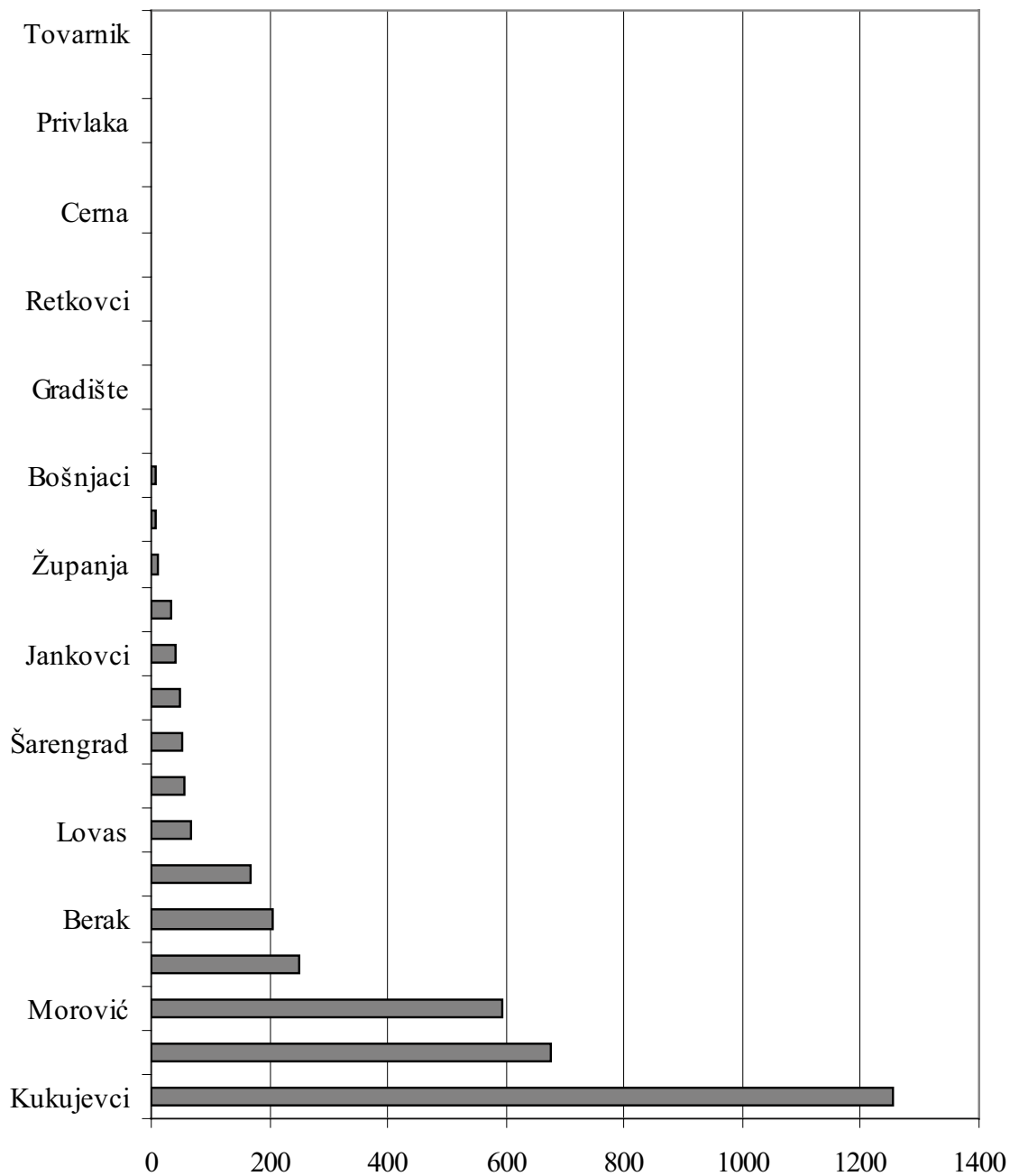
Župa	Kuća katolika %	Kuća pravoslavnih %
Čerević	8	92
Kamenica	18	82
Zemun	23	77
Sot	25	75
Golubinci	30	70
Ilok	41	59
Ruma	57	43
Hrtkovci	99	1
Banovci (Novi)	-	-
Karlovc	-	-
Mitrovica	-	-
Petrovaradin	-	-

Grafikon 26. Udio kuća katolika i pravoslavnih po župama u istočnom Srijemu 1811. godine

Tablica 22. Broj kuća pravoslavnih po župama u zapadnom Srijemu 1811. godine

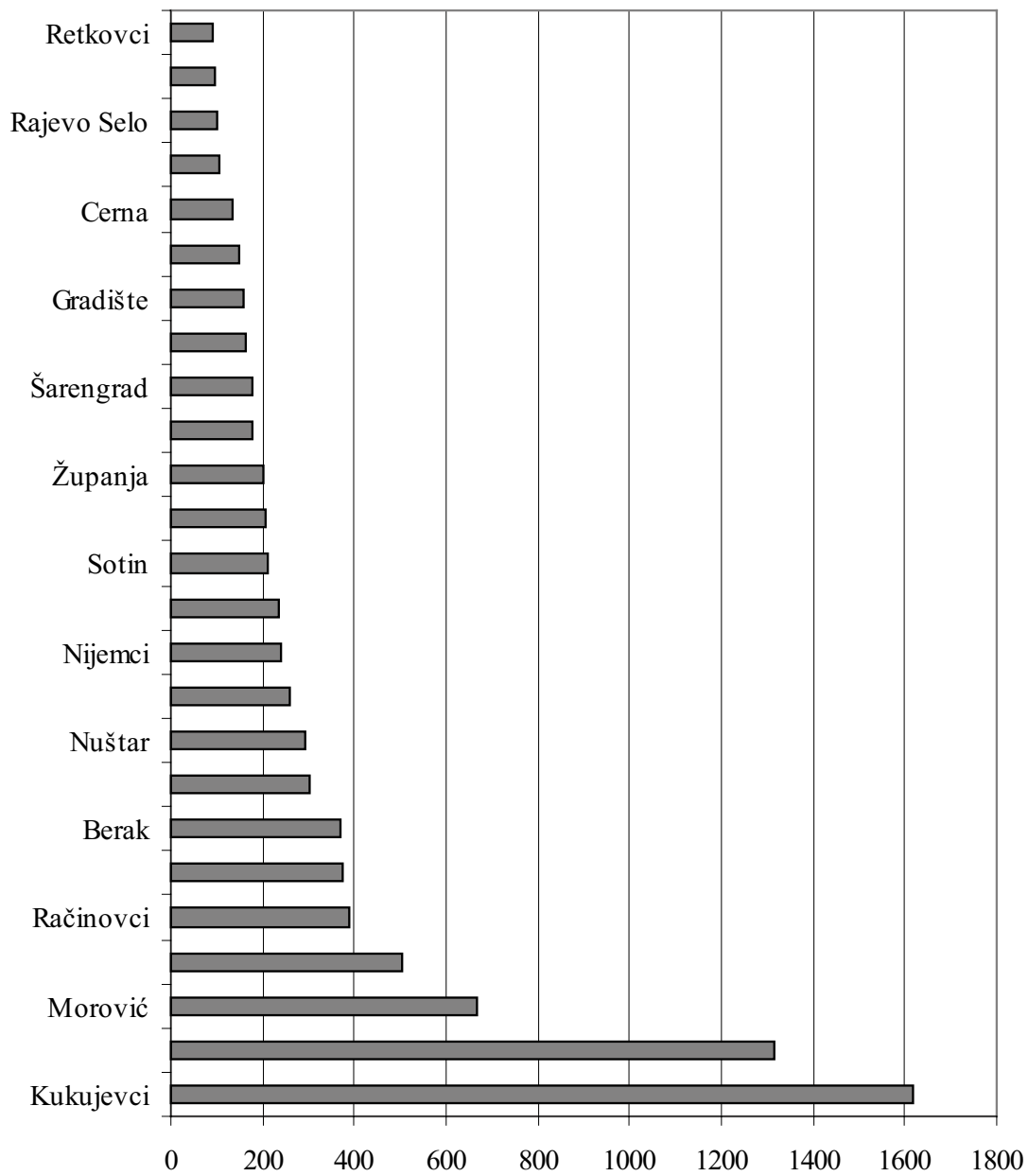
Župa	Kuća pravoslavnih
Kukujevci	1.255
Vukovar	675
Morović	594
Tordinci	250
Berak	206
Račinovci	169
Lovas	68
Nuštar	56
Šarengrad	51
Sotin	47
Jankovci	40
Lipovac	32
Županja	11
Drenovci	9
Bošnjaci	7
Ivankovo	5
Gradište	4
Novak	2
Retkovci	2
Vrbanja	1
Cerna	
Nijemci	
Privlaka	
Rajevo Selo	
Tovarnik	
UKUPNO	3.484

Grafikon 27. Broj kuća pravoslavnih po župama u zapadnom Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Tablica 23. Ukupni broj kuća po župama u zapadnom Srijemu u razdoblju
1811. – 1812. godine

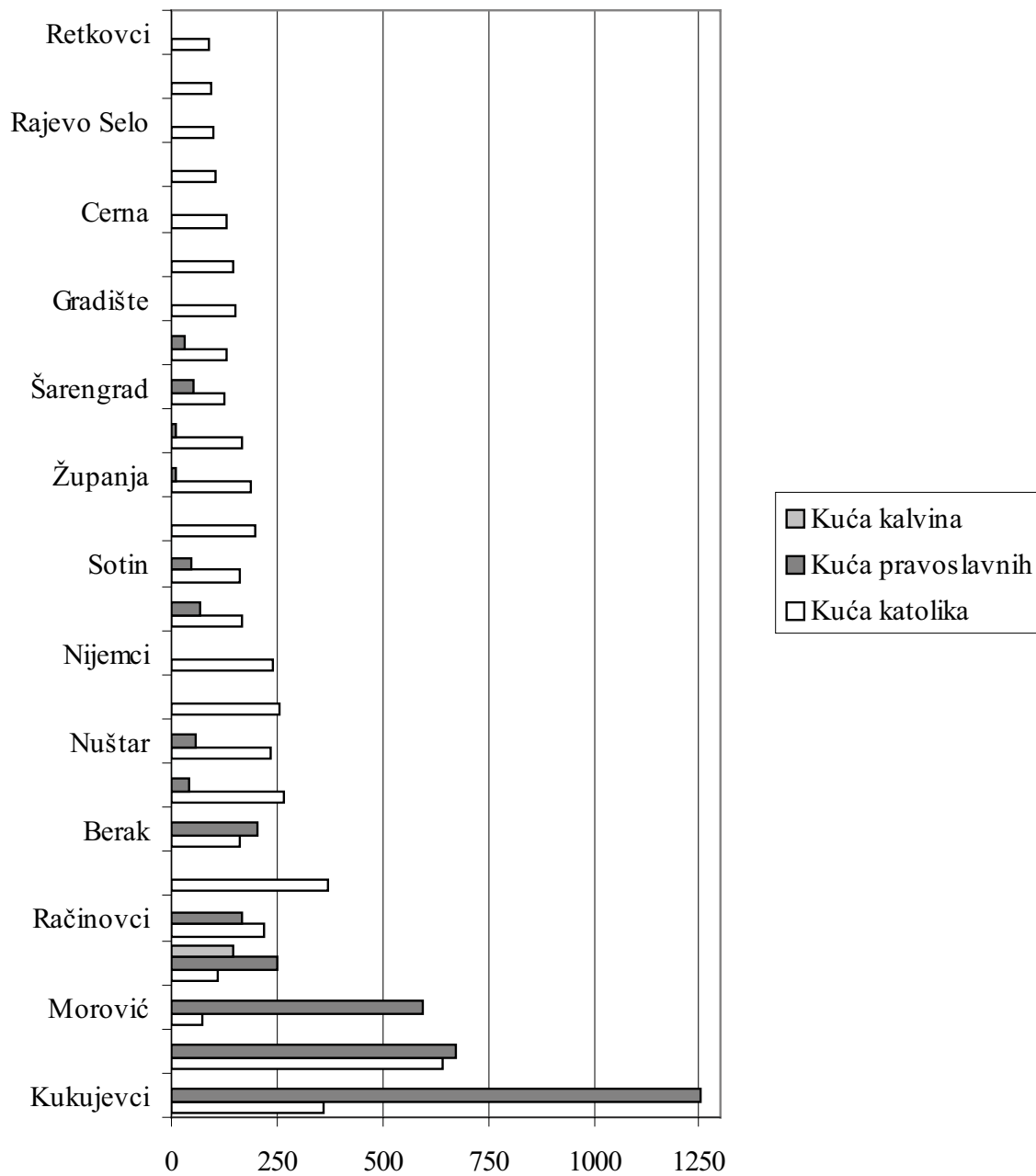
Župa	Broj kuća
Kukujevci	1.617
Vukovar	1.315
Morović	667
Tordinci	504
Račinovci	390
Tovarnik	373
Berak	369
Jankovci	304
Nuštar	292
Ivankovo	261
Nijemci	239
Lovas	235
Sotin	210
Bošnjaci	207
Županja	200
Drenovci	176
Šarengrad	176
Lipovac	164
Gradište	157
Novak	150
Cerna	132
Privlaka	107
Rajevo Selo	100
Vrbanja	97
Retkovci	91
UKUPNO	8.533

Grafikon 28. Ukupni broj kuća po župama u zapadnom Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Tablica 24. Broj kuća prema vjeroispovijesti po župama u zapadnom Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Župa	Kuća katolika	Kuća pravoslavnih	Kuća kalvina	Ukupno
Kukujevci	362	1.255	0	1.617
Vukovar	640	675		1.315
Morović	73	594	0	667
Tordinci	110	250	144	504
Račinovci	221	169	0	390
Tovarnik	373		0	373
Berak	163	206	0	369
Jankovci	264	40	0	304
Nuštar	236	56	0	292
Ivankovo	256	5	0	261
Nijemci	239		0	239
Lovas	167	68	0	235
Sotin	163	47	0	210
Bošnjaci	200	7	0	207
Županja	189	11	0	200
Drenovci	167	9	0	176
Šarengrad	125	51	0	176
Lipovac	132	32	0	164
Gradište	153	4	0	157
Novak	148	2	0	150
Cerna	132		0	132
Privlaka	107		0	107
Rajevo Selo	100	0	0	100
Vrbanja	96	1	0	97
Retkovci	89	2	0	91
UKUPNO	4.905	3.484	144	8.533

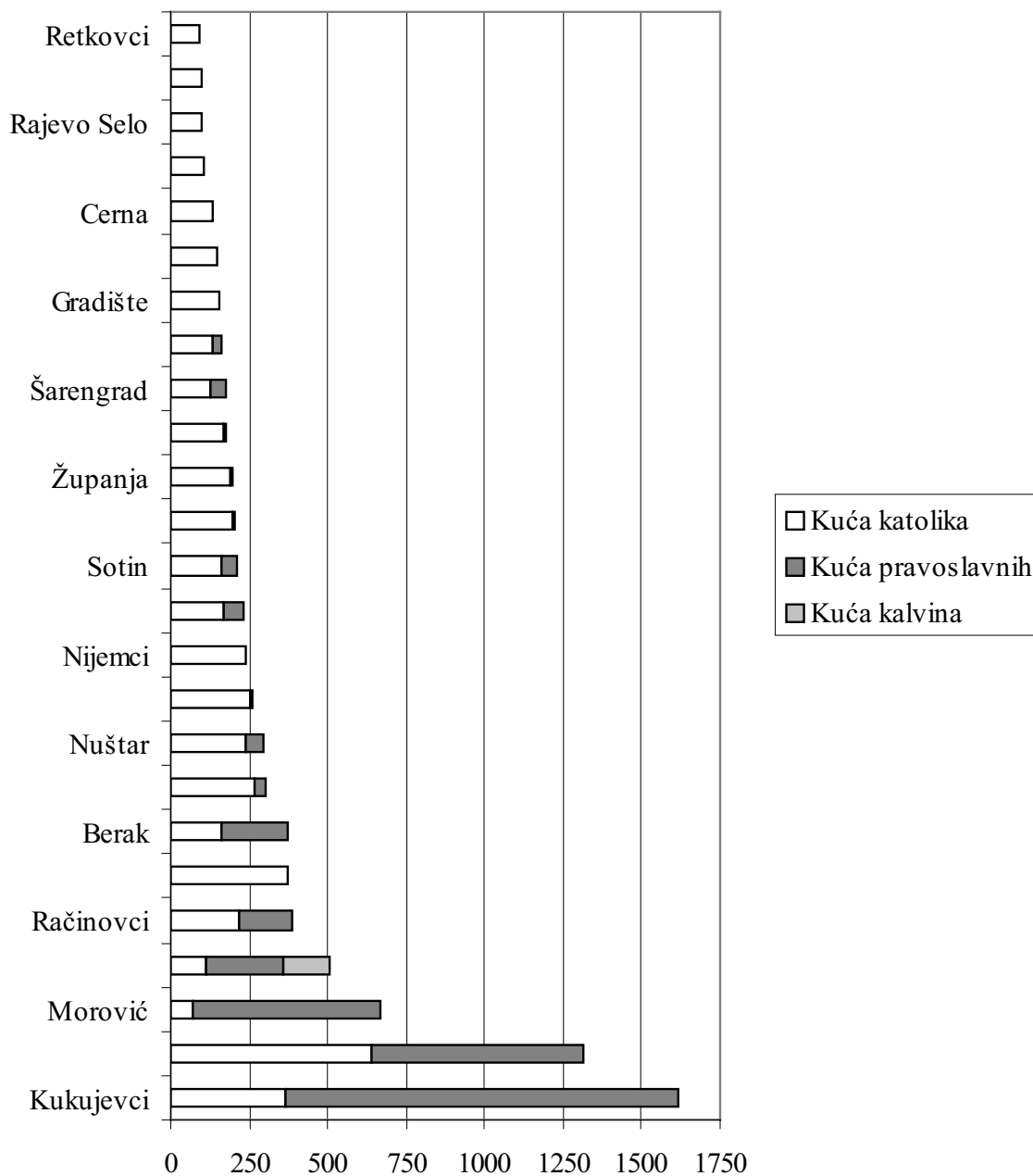

Grafikon 29. Broj kuća prema vjeroispovijesti po župama u zapadnom Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Tablica 25. Udio kuća prema vjeroispovijesti po župama u zapadnom Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Župa	Kuća katolika %	Kuća pravoslavnih %	Kuća kalvina %
Morović	11	89	0
Kukujevci	22	78	0
Berak	44	56	0
Vukovar	49	51	-
Tordinci	22	49	29
Račinovci	57	43	0
Lovas	71	29	0
Šarengrad	71	29	0
Sotin	78	22	0
Lipovac	80	20	0
Nuštar	81	19	0
Jankovci	87	13	0
Županja	94	6	0
Drenovci	95	5	0
Bošnjaci	97	3	0
Gradište	97	3	0
Ivankovo	98	2	0
Retkovci	98	2	0
Novak	99	1	0
Vrbanja	99	1	0
Rajevo Selo	100	0	0
Tovarnik	-	-	-
Nijemci	-	-	-
Cerna	-	-	-
Privlaka	-	-	-

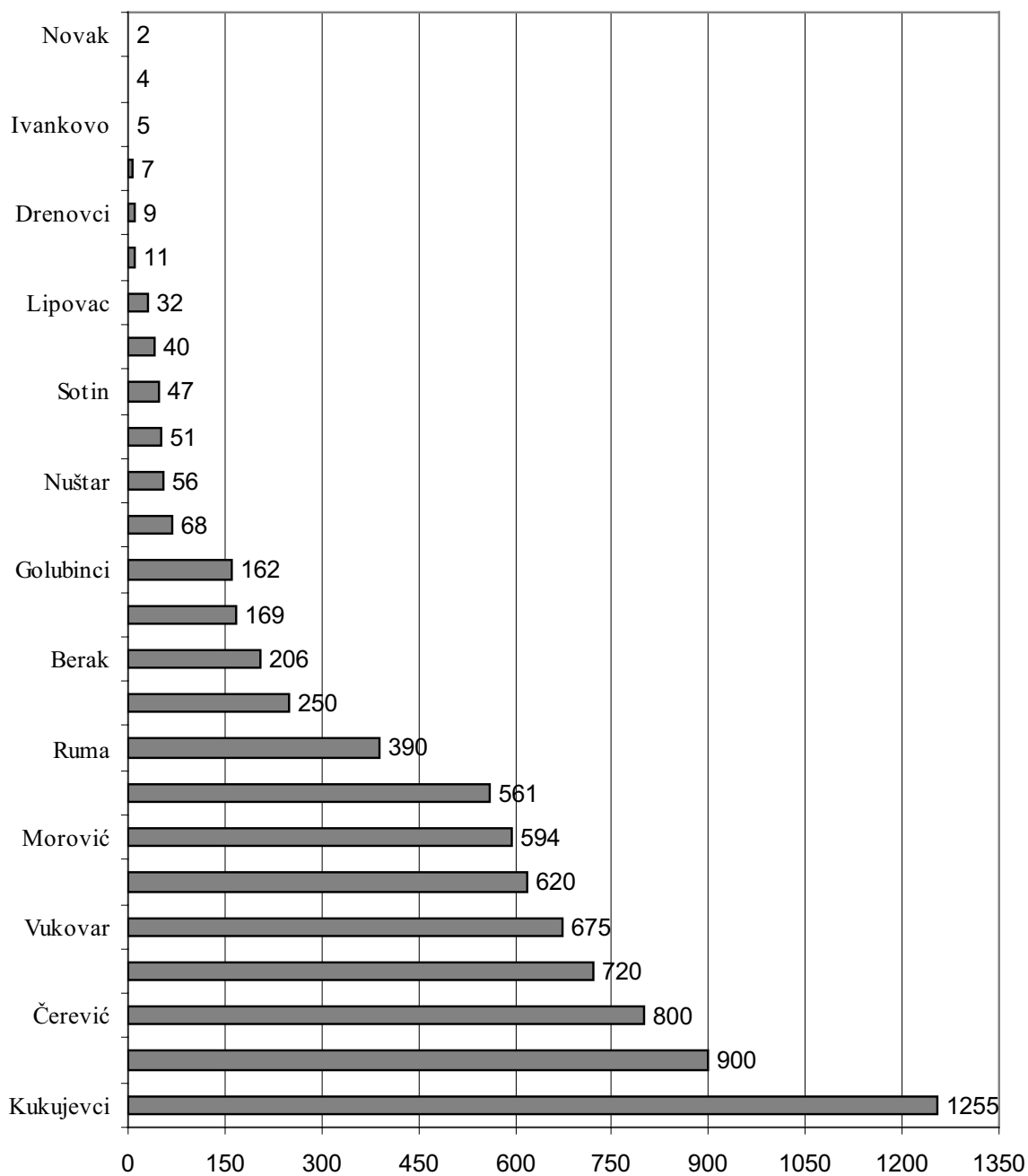

Grafikon 30. Udio kuća prema vjeroispovijesti po župama u zapadnom Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Tablica 26. Broj kuća pravoslavnih u Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Župa	Kuća pravoslavnih
Kukujevci	1.255
Zemun	900
Čerević	800
Ilok	720
Vukovar	675
Kamenica	620
Morović	594
Sot	561
Ruma	390
Tordinci	250
Berak	206
Račinovci	169
Golubinci	162
Lovas	68
Nuštar	56
Šarengrad	51
Sotin	47
Jankovci	40
Lipovac	32
Županja	11

Župa	Kuća pravoslavnih
Drenovci	9
Bošnjaci	7
Ivankovo	5
Gradište	4
Novak	2
Retkovci	2
Hrtkovci	1
Vrbanja	1
Banovci (Novi)	
Cerna	
Karlovc	
Mitrovica	
Nijemci	
Nikinci	
Petrovaradin	
Privlaka	
Rajevo Selo	
Slankamen	
Tovarnik	
UKUPNO	7.638

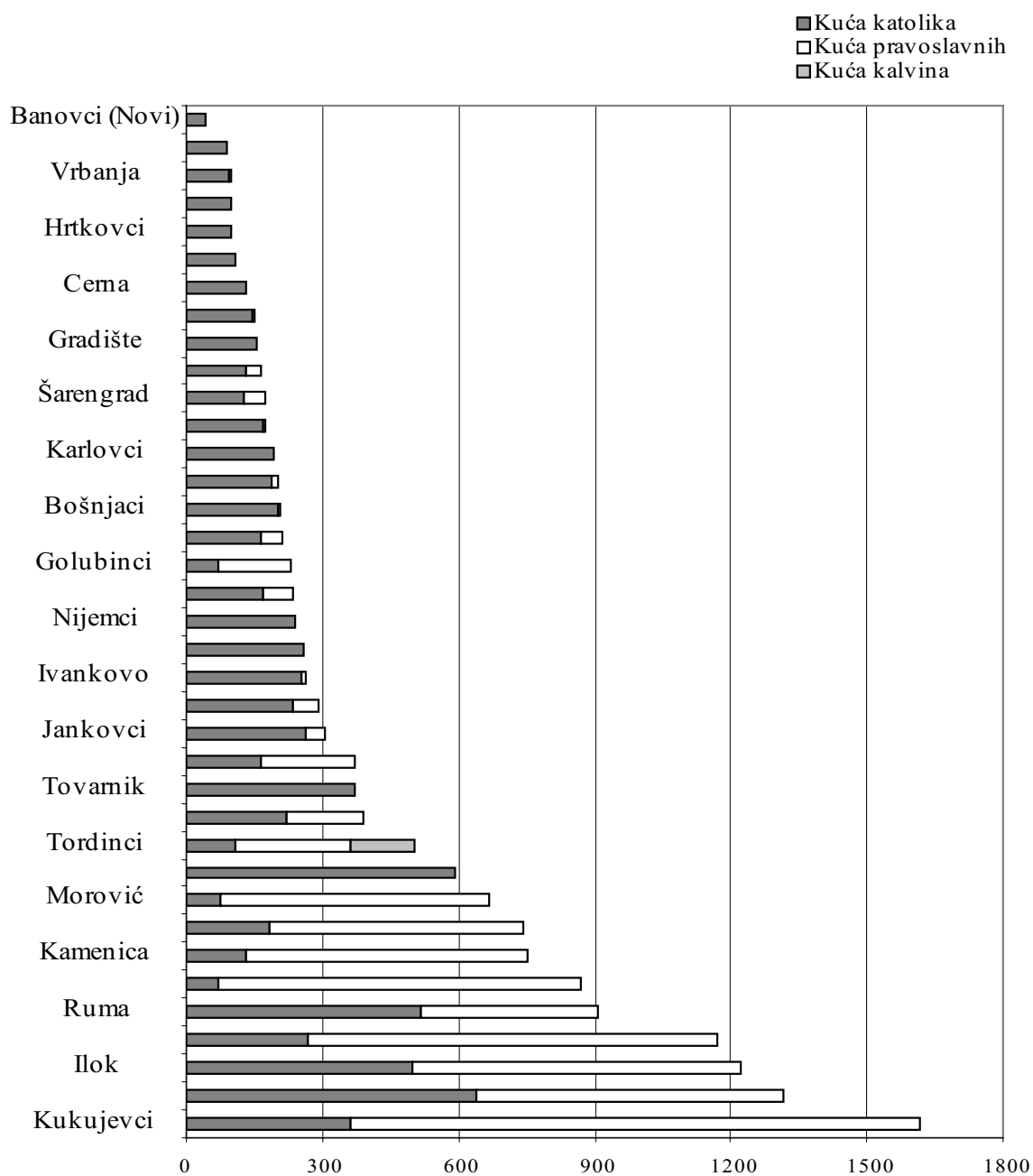
Grafikon 31. Broj kuća pravoslavnih po župama u Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Tablica 27. Broj kuća prema vjeroispovijesti po župama u Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Župa	Kuća katolika	Kuća pravoslavnih	Kuća kalvina	Ukupno
Kukujevci	362	1.255	0	1.617
Vukovar	640	675		1.315
Ilok	500	720	0	1.220
Zemun	270	900		1.170
Ruma	518	390	0	908
Čerević	69	800	0	869
Kamenica	132	620	0	752
Sot	183	561	0	744
Morović	73	594	0	667
Petrovaradin	590			590
Tordinci	110	250	144	504
Račinovci	221	169	0	390
Tovarnik	373		0	373
Berak	163	206	0	369
Jankovci	264	40	0	304
Nuštar	236	56	0	292
Ivankovo	256	5	0	261
Mitrovica	260		0	260
Nijemci	239		0	239
Lovas	167	68	0	235
Golubinci	69	162	0	231
Sotin	163	47	0	210
Bošnjaci	200	7	0	207
Županja	189	11	0	200
Karlovc	192		0	192
Drenovci	167	9	0	176
Šarengrad	125	51	0	176
Lipovac	132	32	0	164
Gradište	153	4	0	157
Novak	148	2	0	150
Cerna	132		0	132
Privlaka	107		0	107
Hrtkovci	100	1		101
Rajevo Selo	100		0	100
Vrbanja	96	1	0	97
Retkovci	89	2	0	91
Banovci (Novi)	41			41
UKUPNO	7.829	7.638	144	15.611

Tablica 28. Udio kuća prema vjeroispovijesti po župama u Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Župa	Kuća katolika %	Kuća pravoslavnih %	Kuća kalvina %
Banovci (Novi)	-	-	-
Berak	44	56	0
Bošnjaci	97	3	0
Cerna	-	-	0
Čerević	8	92	0
Drenovci	96	5	0
Golubinci	30	70	0
Gradište	97	3	0
Hrtkovci	99	1	0
Ilok	41	59	0
Ivankovo	98	2	0
Jankovci	87	13	0
Kamenica	18	82	0
Karlovci	-	-	-
Kukujevci	22	78	0
Lipovac	80	20	0
Lovas	71	29	0
Mitrovica	-	-	0
Morović	11	89	0
Nijemci	-	-	0
Novak	99	1	0
Nuštar	81	19	0
Petrovaradin	-	-	-
Privlaka	-	-	0
Račinovci	57	43	0
Rajevo Selo	100	0	0
Retkovci	98	2	0
Ruma	57	43	0
Sot	25	75	0
Sotin	78	22	0
Šarengrad	71	29	0
Tordinci	22	49	29
Tovarnik	-	-	0
Vrbanja	99	1	0
Vukovar	49	51	-
Zemun	23	77	-
Županja	94	6	0

Grafikon 32. Udio kuća prema vjeroispovijesti po župama u Srijemu u razdoblju 1811. – 1812. godine

Dubravka Božić Bogović

The Population of Srijem According to Confessional Structure in the Second Half of the Eighteenth and at the Beginning of the Nineteenth Century, Based on the Data from Canonical Visitations

Summary

Austro-Ottoman wars at the end of the seventeenth and at the beginning of the eighteenth century brought about the changes of political borders by which Srijem (Syrmia) found itself within the Habsburg Monarchy, but also caused sufferings and migrations of the population leading to important demographic changes. From the middle of the 1730s the dynamic demographic recovery of the whole of Srijem may be followed. In the confessional and demographic senses, one especially interesting feature of Srijem is its religious heterogeneity in particular. By the use of methods of historical demography and of statistical methods and techniques for the analyses of the data extant in canonical visitations for the Srijem area in the period under research, the numbers and their change for members of different confessional communities and their spatial disposition are determined, their parish organisation and its changes are analysed, and the similarities and differences between the areas belonging to the dioceses of Srijem and of Pécs and the parishes belonging to each of them are shown. The research shows that during the second half of the eighteenth century the number of Catholics in the whole area grew by approximately 314%, with lesser growth in its eastern part (230%) and greater in its western part (360%). Western Srijem had a greater territory and a greater number of parishes and settlements, and out of the total Catholic population of Srijem in the middle of the eighteenth century it made up approximately 63%. At the beginning of the nineteenth century this proportion increased to approximately 73%. In eastern Srijem the Orthodox population was in the majority, making 60% of the whole population. Such a proportion is visible also on the parish level: half of the parishes had an Orthodox majority, while in the other half (with the exception of Petrovaradin and Hrtkovci) the Orthodox formed a large proportion of the whole population. Western Srijem had a Catholic majority (approximately 60%) and a greater number of parishes in which there lived only a Catholic population – or, alongside them, only a few Orthodox families – and in this area there existed the only homogenous and most numerous Calvinist community in Srijem, the one in Tordinci. The increase in the number of denizens of Catholic confession was accompanied by a rationalisation of parish organisation by ecclesiastical and secular authorities, and inter-confessional relations were an object of interest for both the Catholic hierarchy and the parish clergy, who offered the most divergent proposals for the solution of the concrete problems of these relationships.

Key words: Srijem, canonical visitations, diocese, parish, Catholics, Orthodox, Calvinists, confessional and demographic structure